



J. h. - 14

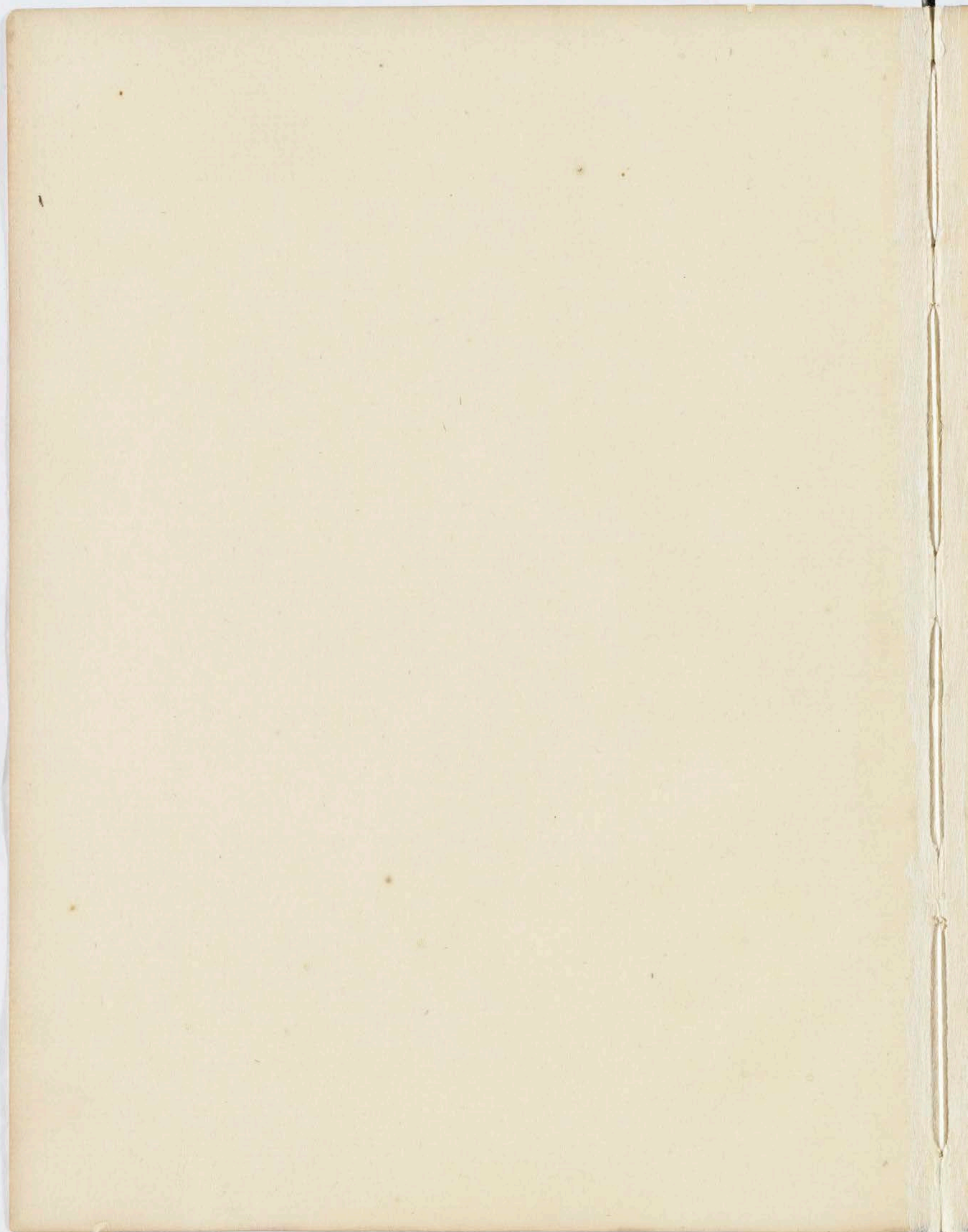
L 4  
C  
12

R

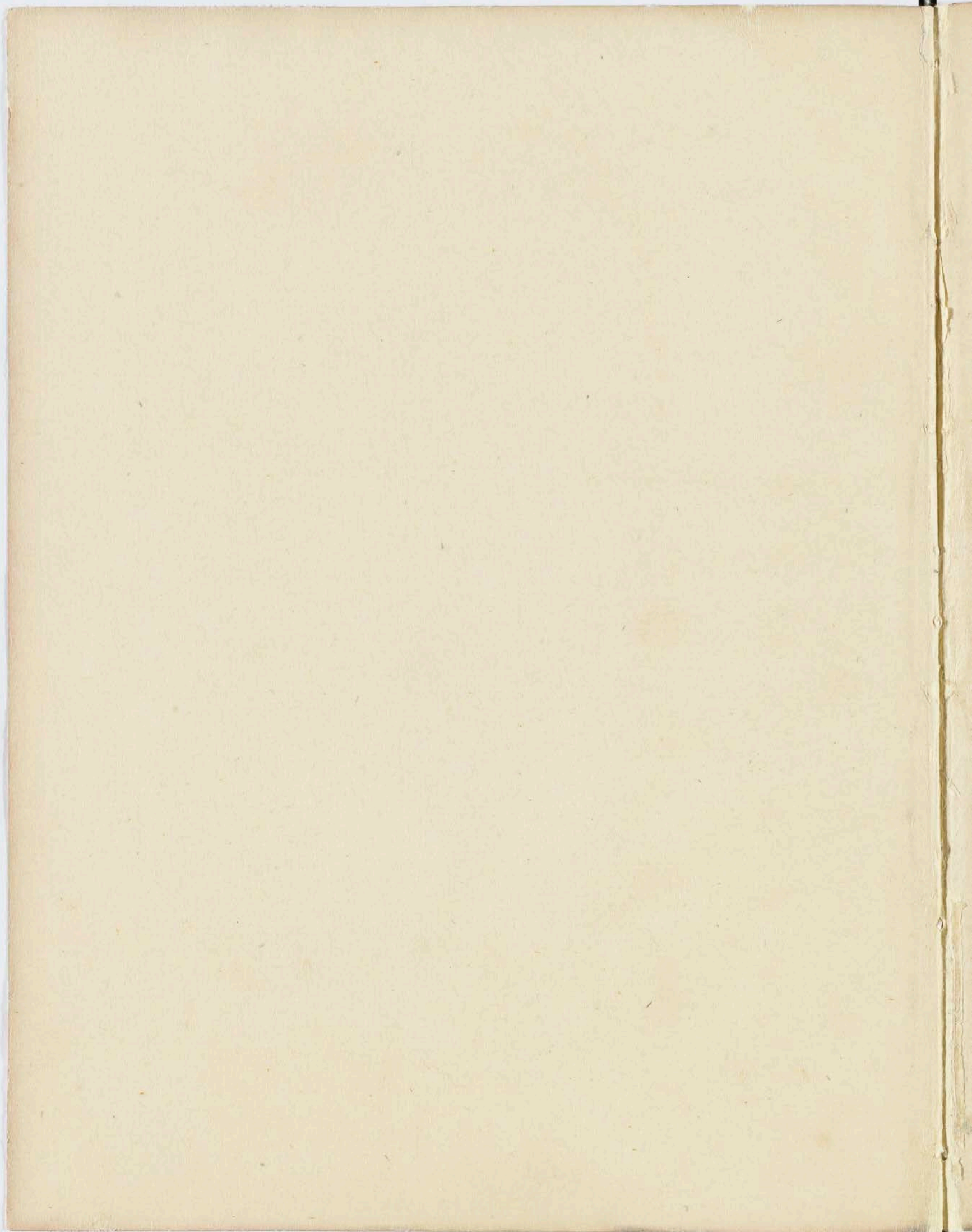
~~Est. 1851~~

Est. 1851

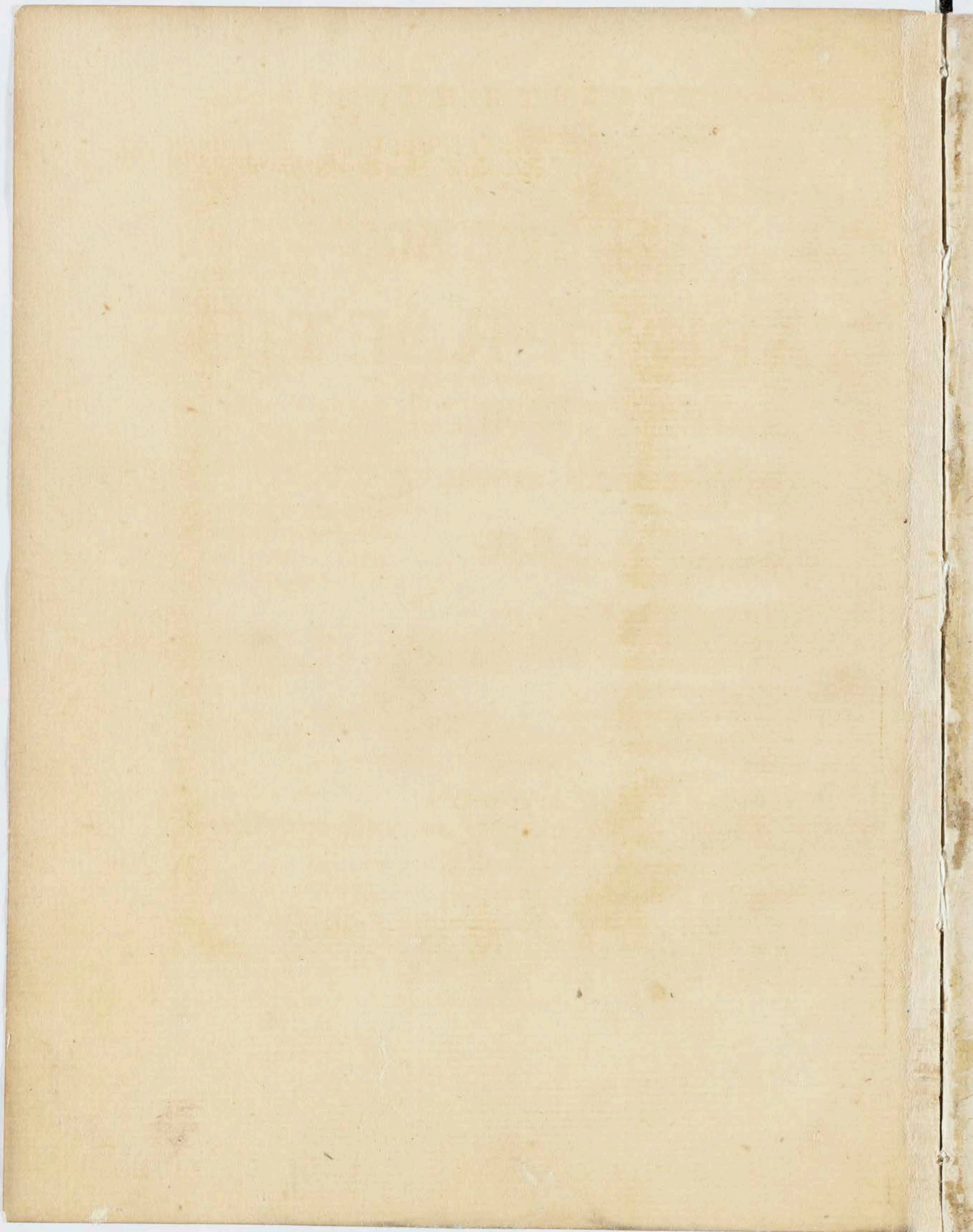
1851







30  
GR





3529

KORT EXTRACT

**Amsterdams**  
**TAFEL-PRAETJE,**

**Van**

**Wat goets en wat Quaets**

**En**

**Wat Noodichs.**

*March 128*  
*April 262*

Tot **G O U D A;**

By *Jasper Cornelisz*, Boeckverkooper woonende op de Cingel,

**A N N O 1649.**

## KORT EXTRACT

### *Van dese t'samenfprekinghe.*

**S**igneur Blaeu woonende tot *Amsterdam*, gaet fijn vrient *Sr. Root*, die opt *Pleyn* aldaer inde *Herberg* van't *Ruyge Schaep* gelogeert was, korts na de middach befoecken, die hy daer noch over *Tafel* vint, vergesfchapt met *Sr. Geel* en *Sr. Groen*, d'eene uyt den *Haeg* d'ander uyt *Zeelant* eerst gekomen sijnde: en vertelt haer de goede en quade tijdinge van *Brasil*, daer na het *Nieus* uyt *Portugal* van d'uytrustinghe van de veertich *Gallioenen* aldaer: daer op vallen onder haer verscheyde discouren, en eerstelijcke of ons branden inde *Bahia* goet of quaet is: daer na wie d'oorfaeck is dat de *Vrede* met *Portugal* niet en is gemaect, en dien volgens van al dat onheyl en jammer datter in *Brasil* dese twee leste jaren is voorgevallen: d'een sustineert dat het den *Ambassadeurs* schult is, d'andere de bewinthebbers schult, de derde beschuldicht de *Hoghe Regeringhe* des *Lants* de vierde de sonden aen beyde sijde, de vijfde wijt het de *Zeeuwen*, en de *Seste* de *Generale* quade *Regeringhe* vande *Compagnie*: van dat propooft vallen sy wederom op de *Vrede* met *Portugal* alsooder ghevraecht wiert, waerom datmen die handelinghe niet weder hervatte, en *Vrede* maeckte? en daer op komen sy te spreken vande vijf groote beletselen of hinderpalen dieder inde wech sijn gekomen, namentlijk het innemen van *Angola*, het afbranden van de *Capitanye* van de *Bahia*, de *Zeeusche Caperye*, het oprechten van de *Compagnie* in *Portugal* en het slaen van ons volck in *Brasil*, en wat elck daer mede voor heeft: en na rijpe examinatie van dien, wort gesustineert, dat *Portugal* nu op geen anderen voet sal willen handelen, als om de resterende plaetsen van ons *Brasil*, voor tien duysent *Kisten* *Suyckers*, te verkoopen en dat ons dat oock best is, maer dat wert seer qualijck opgenomen en wedersproken, van de waert *Sr. Vrolijk* alias 't *Ruyge Schaep*: die een middel voorflaet tot redres vande *Compagnie*, maer d'andere verwerpen die, en slaen voor dat best is, eerst te onderstaen of den *Ambassadeur* noch ghenegen is te handelen, en soo ja datmen met hem de *Vrede* kort af fluyt mits de verloren plaetsen van *Brasil* restituerende, en wat *Angola*, *St. Tomee* en de geeyfchte *Suykeren* aengaet, daer over wert een ander voorflach gedaen, en met eenen aengewesen, datmen op die voet de *Compagnie*, somen wil, voorts kan redden of haer vervallen staet redresseren, en hoe.

Amsterdams  
TAFEL-PRAETJE,

Van

Wat goets en wat quaets, en wat noodighs.

Seigneur Blau.



Goeden dach Trijntje.

Trijntje de Meyt.

Goeden dach Seigneur Blau.

Sr. Blau. Wel soete Mept / hebje noch geen Man ?

Trijntje. Wel : wat sou ick met een Man doen ?

Sr. Blau. Wel Moer ; wat doeje met de Boender dieje daer in jou hant hebt ?

Trijntje. Wel : daer boen ick en byjf ick altemets me / wat seggen is dat ?

Sr. Blau. Wel Kijnt ick segje niet mier : maer alle jocken laet baren / ick weetje een mope Dyper.

Trijntje. Wie toch Sr. Blau ?

Sr. Blau. Wat duncht jou van mijn Knecht Gerrit ?

Trijntje. Die selijcke zwarte Dent / die scheele wip / en die noch sulck een snee in zijn wang het ? wilje mijn daer aen Hpleken ? ick danckje daer veur  
Seigneur Blau.

Sr. Blau. Wel hoe houjeje dus qualijck ? mijn liebe Kijnt weetje niet als een Man een kennis moper is als een Dupbel / dat hy dan al mop genoegh is / als hy maer de kost weet te winnen ?

Trijntje. Sr. Blau het sijckt niemedalle / je pzaet gien roy / ick moet een mope Dyper hebben.

Sr. Blau. Wel Mepsje siet dan selfs om : en segme is Sr. Root t'hups ?

Trijntje. Ja hy sit noch ober Tafel / maer je meught wel binnen gaen.

Sr. Blau. Jffer veel geselschap hy ?

Trijntje. Noch maer twee andere Mannen van buyten / een van Zeelant en een upt den Haegh, met ons Miestre en Drouw. Sy hebben al egeten en leggen maer een pzaetje.

Sr. Blau. Wel ick mach dat doen : Bon pro fare Messieurs.

Sr. Root. Welkom Sr. Blau waer blijfje soo lang ? hadje wat eer gheho-  
men/je sout een lustige Zo Viscch gebonden en ons helven eten hebben.

Sr. Blau. Wel : ick bedanckje/ ick ben wat gheoccupert gheweest / en heb  
trouwe al gegeten.

Sr. Root. Wel men drinckt noch wel een reys/avous, en sit neer.

Sr. Blau. Ja maer ick sal meugelijck dese Heeren beletten.

Sr. Groen. Niet met alle Sr. Blau, van onsent halbe sit vyz neer en helpt  
onse praet vermeerden / wy hebben niet veel te versupmen / en vertelt ons toch  
wat nieuws hebje/want wy zijn so effen booz't mael in Stadt gekomen / en heb-  
ben noch niemant gesproken.

Sr. Blau. Dat wil ick gaerne doen : wy hebben hier anders niet als de oude  
goede en quade tijdinge upt Brasil, en die van Portugal.

Sr. Groen. Wy : vertelt ons doch hoe't eygentijck daer me is gelegen.

Sr. Blau. Dat ons volck in de Bahia een Lant-tocht heeft ghedaen/ en daer  
wel acht-en-twintigh Snycker Meulens met een groot Doorp daerse al 't Wee  
gheblucht hadden/ en noch veel andere Hupsen verbrandt / boozts oock eenighe  
Kietvelden verwoest/ en 't Lant uptgerooft : Dat de Kapers inde leste twee  
Maenden wel veertien Prijzen hadden genomen/ende in alles wel hondert en  
vijftien soo groot als kleyn. En dat de Dibzes op't Reciff goe koop waren/  
dooz't nemen van al de Portugesche Prijzen : Dat inden Engelsman / diese  
onlangs genomen hadden / en ghemonteert was met dertigh Stucken / groote  
quantitept Couwerck booz groote Schepen en Ammunition hadde gebonden:  
Dat onse Soldaten oock grooten Buyt booz haer selven hadden ghemaecht en  
op't Reciff me gebrocht : Dat daer-en-tegen/ ons Wegher sterck vier duysent  
Man/tegen de Rebellen uptgetrocken zijnde/bande selve geslagen was / en soo-  
danigh datter wel ontrent seshien hondert Man ghebleven waren/ en veel ghe-  
vanghen ghenomen : 'tschijnt dat de boozste de moet verzoen gaben als haer  
eenige Paerden van achteren besprongen / en daer op haer Gheweer van haer  
wierpen/ en so deur liepen/latende de achterste in't stich : dat wederom een groo-  
te verslagenthept aldaer op't Reciff by-bracht : Boozts upt Portugal heestmen:  
Dat de Hoopluyden aldaer/siende dat haer Schepen gaende na Brasil dagelijck  
van d'onse genomen wierden/of aen't Strant gejaeght en so omhals raechten/  
soo veel by den Coninck en den Raedt van de drie Staten des Rijcks te weghe  
hadden gebracht datmen dooz't heele Coningrijck een Brasilsche of West-Indi-  
sche Compagnie soude oprechten / om alleene upt Portugal daer heenen en op  
Angola te Negotieren/ en dat deseelve Compagnie veertigh Gallioenen souden  
uptrusten/tot Conboy van de Coopvaerd-Schepen / en datmen alle Jaeren  
eens of twee mael van Portugal op Brasil, en van daer op Portugal met een sterck-  
ke Vloot/soude varen/geconbopeert met een goet en suffisant getal van de booz-  
sepede Gallioenen/ om niet genomen te werden bande Zeensche Kapers : en op  
dat

dat het selve te beter effect soude mogen nemen / soo had den Coninck met de  
voorszreben Raed gheconsentert / dat geen van de Capitalen die daer inghe-  
legt soude werden / Conquistarie subiect soude zyn; sulcx dat het Generael Ca-  
pitael in korten tijt by de Joden is gheteykent / groot soomen seyt vier Mil-  
oenen Ducaten / dat ontrent Hondert Tonnen Gouts is. En daer wert noch  
bygheseyt dat by proibitie op alle de Havens van Portugal verboden is / met ee-  
nighe Carrabelen voortaen meer op Brasil te varen / maer met alleen Sche-  
pen die ten minsten sestien Stucken op hebben / en met alsulche Bloodt als  
geseght.

S. Groen. Is dat so?

Sr. blau. Doorzwaer 'tis so: Ick heb selfs verscheyde Brieven van't Re-  
ciff, en van Lisboa aen diverse Persoonen van qualiteyt geschreben / ghe-  
ghelesen / en voorts van andere sulcx meer verstaen / die daer mede schrybens  
van hadden. 't Is voorszeker so.

Sr. Geel. Dat's lelijck toeghesien van den Gouverneur in de Bahia en dat  
sal hem qualijck bekomen: Die Man is zyn Hoofst ghyt soo haest als hy in  
Portugal comt en noch qualijcker ist van ons Volck toegesien / dat sy haer so  
lateu slaen bande Portugeesen / diemen soo weynich heeft geacht / dan 'tis een  
out Spreek-woort / Datmen sijn Vyant niet al te kleyn moet achten. Hoep!  
sulcken affront is ons in Sestich Jaren van den Coninck van Spagnien niet ge-  
daen: Dat sal voorszeker nergens anders dooz by gekomen zyn / als dooz het  
recht beleyt / de kleyne voorszichtigheyt en voorszorghe en on-erbarenheyt van  
onse Officier en aldaer: Houw sietmen hoe beel daer aen gelegen is / en wat  
een mislag het was datmen Graeff Maurits van daer weer t'hups ontboot / oock  
datmen hem niet weer daer heen sont: so moetmen leeren met schae en schant /  
ondertusschen ist aen beyde zijde een bedroefde en blyde tydinghe. Ende kan  
ick niet sien dat het van d'onse welgedaen is dat sy al die Ingenhos hebben af-  
gebrant.

Sr. blau. Wel houset seker daer veur?

Sr. Geel. Ja ick seker / en vooz een sotte daet / en die wy hier na noch groo-  
telijcx beklagen sullen. Dan 'tis goet te sien dat een Groeniger en geen Hol-  
lander daer aen 't Roer staet.

Sr. blau. Wel Sr. Geel. Hoe praetje dus? 't Licht ofse geen Lief-heb-  
ber bande Compagnie noch Patriot van't Vaderlant waer.

Sr. Geel. Niet? seker: En ick laet mijn voozstaen / dat ick dat soo wel  
ben als pmant in't Landt / niemant te nae ghesproken: Maer waer by kent-  
men die? Niet in quaden maer in goeden rast te gheben: Niet in quade en  
schadelijcke / maer in goede en profijtelycke aenslagghen te helpen bebozderen;  
Niet in de hoofden haer fouten en groote mislagghen te prijsen en vooz Supker  
op te eten / maer in die te misprijsen met reden te berispen en dat aen te wijsen.

S. Blau. Wel S. Geel: Daer heb ick wel niet teghen / en beken dat me: Maer segmen eens / houde dat dan boozdoon goede tindinge? en niet wel ghe- daen te zijn? en ondienstich boozde Compagnien.

Sr. Geel. Ja ick seker / als ick gheseyt heb.

Sr. Blau. Wel seghme doch eens waerom?

S. Geel. Daerom: Je weet immers wel dat de Compagnie in Han- delinghe staet met Portugal, en datse ten naeste by veraccordeert zijn ober haer differenten / immers altijd int gheheel wat Brasil aengaet / (want de questie vande Beesten en acht ick niet) en wat haer verschil van Angola en het Eplant van St. Thomee betreft / ghy weet immers wel dat die niet de Commertie van die Plaetsen raeecht / die beyde partijen eben schoon en ghemeen sou blij- ven / maer wel alleen daer in bestaet / wie de Jurisdictie van dien sal toekomen / en dien volgens deselve met haer Volck besetten / of de Coninck van Portugal of de Compagnie / of elck de helft / dat immers een kleyn verschil is / ja niet waert datmen daerom malkander een Man doot slaet. Ick bzaeg u nu of dat van de Compagnie nu wel gedaen is? staende in sulcke terminis of gelegent- heyt met malkanderen. Wat mijn belangt ick verstaet so niet. Noch meer: Is seker dat den Coninck van Portugal de Rebellen in Brasil wel spicialijck en scherpeelijck heeft belast / geen bozdere verwoestinghe noch Bzandinge in onse Capitanien te doen / en dat alleen upt consideratie vande booznoemde Hande- linghe / en om deselve daer dooz niet te verachten / maer veel eer te avance- ren / en op hoope dat die haest voltrocken sal worden. Ja dat hy tot dien eynde eenighe van zijn Officieren met haer Troupen upt de Bahia by de Rebellen heeft gesonden / om 't selve te weeren / of die dat wilde doen. En wat dunckt u behoorde wy deselfde discretie teghen hem mede niet ghebruyckt en zijn Ca- pitanien dienvolgens so wel verschoont te hebben als hy d'onse? Doozts bzaeg ick u of de Compagnie daer eenich groot boozdeel of profijt mede gedaen heeft?

Sr. Blau. Wel neense / want vier of vijf hondert Kisten Supckers / diese van daer gebzacht hebben en acht ick niet.

Sr. Geel. Wel: segme dan / waerom heeft sy dat dan gedaen? of wat is het booznemen het oogenmerck van haer lieve Prezident en fraye Hooghe Raden daer in of in die Tocht geweest? of wat hebben sy daer me beur gehad? ick bid u segme dat.

Sr. Blau. Wel: dat weet ick seker niet: dan ick gisse om den Wyant / die on- trent het Reciff of haer te dicht op 't lijf lept / daer dooz te debetteren / en onse Ca- pitanien te doen verlaten; of oock wel om den Coninck van Portugal daer dooz te dwingen om haer wil te doen of epsch toe te staen van Angola en St. Thome, ofte oock wel om haer te rebengeeren ober de af-bzandinge van de Capitanien van Paraiba en Rio Grande.

Sr. Geel. Daer antwoort ick dat op: wat het eerste belangt / haer Bzandin- ge



nemen. Ende wie twijfelt daer aen / dat sulchs by den Goaberneur bande Bahia niet soude aenghenomen zijn ghemoorden? en daer mede had men ons quartieren of 't Platte Landt van dien wederom oop yge, <sup>met</sup> / sonder eenighe bloetstozinghe.

Sr. Blau. Wel: ick heb niet tefeggen/ en mochte wel lyden datmen dat soo gedaen had.

Sr. Geel. Dats nu te laet: en God wilt haer vergeben die van al dat jammer verdriet en bloetbergieten d'oorzaecke zijn: seker men had dat wel konnen beurkomen; en het doet my seer in mijn hert dat ick dat hoor.

Sr. Blau. Dat meughen wy en de Portugesen niemandt anders wijten als den Ambassadeur die in den Haegh lept/ die is daer d'eenige oorzaeck van: had hy gewilt de Dzee had al lang besloten eweest/ en daer me alles boorgekomen.

Sr. Geel. Waerom segh jy dat het den Ambassadeur van Portugals schult is/ dat de Drede tusschen zijn Heer ende de Compagnie boor desen niet gemaect en is? en dien-bolghens dat hy oock d'oorzaeck is van al dat bloetbergieten en booris alle d'andere miserien van Brasil, dese twee leste Jaren boorgeballen? hy heeft immers zijn beste gedaen om de Drede te maken/ en daer ober by de Heeren Staten sterck aengehouden/ maer al te vergeefs.

Sr. Blau. Ja in't eerste heeft hy zijn beste daer toe/ soo hy meent en seyt / gedaen/ eer de leste Bloot met al de Soldaten wegh gingh / upt vzeese dat wy de Bahia daer mede souden aentasten; maer daer na / en boornamentlijck / na dat hier te Lande de tijdinge quam van 'tongeluckigh succes van ons volck in Brasil, heeft hy dat so flappelijck aengebonden/ soo ick hoor/ dattet hem qualijck de pijn waert was/ daer ober pemant van d'onse of de Commissarisen / daer toe Becommitteert/aen te sprecken/ latende hem boorstaen / dat wy veel eer hem daer ober moften komen soecken; ende krijgende de tijdinge dat de Portugesen Angola wederom hadden inghenomen soo brack hy selfs ghenouchsaem alle de handeling af / onder ptext / dat hy eerst naerder last van zijn Coning hebben moest/aengaende Angola, en dat deselve gheenints van de Capitanije van Serrippe afftant wilde doen/ latende hem boorstaen / dat wy hem van doen of behoorde na te loopen/ en selfs om de Drede aen te spreken / in plaetse van dat hy had behooren/ sich niet eens daer ober verhoordeerdicht te hebben ( als wel wettende dat d'expeditien der Oorloge alleen aen den Hemel hangen/ ende gemeenelijck buyten opinie upballen ) noch de begonnen handelinghe afghebroken / maer veel eer pberiger ober de Drede aengehouden / en die met alle serieuse instantien ons gelijk als afgepact te hebben/ met ernstich versoek/datmen van deser syde sich doch wilde of gelief de te contenteren / met de restitutie van onse verlozen plaetsen in Brasil, de thien buysent Kisten Supckers/ en soo veel slaven of Swerten upt Angola alleen/ als wy tot deculture en dienst van ons Nederlants Brasil van tijt tot tijt van node sullen hebben/ met hooge en diere berclaringe  
dat



dat den Staet van Portugal niet meerder konde doen noch verder mochte gaen om t'hoofst op te ~~voeren~~ <sup>ghe</sup>lijche remonstrantie aengaende haer be-  
doef de stant en sware Oozloge met den Koning van Castilien, hadde hy nu soo  
geprocedeert/ in plaetsen / als gesept / en daer hy noch vzienden gemaect / die  
hem daerinne gheaffisteert hadden/ghelijck die booz gelt en schoone woorzen in  
de Hage wel zijn te krijgen/ en al bande Principaelste oock / en boozts de booz-  
naemste Heeren en leden van onsen Staet int particulier daer op besocht en  
aengesproken/ en derselver goede genegentheyt met vziendelijcke bejegeninge en  
courtospe sien te winnen / hy hadde ongetwijffelt ober ses Maenden de Wrede  
al gehad/ende dien volgens al dat onheyl/ al die schade en verwoestinge/ al die  
onkosten/ mitsgaders al dat jammer en verdriet en groot bloetsorten boozghe-  
komen hebben. Maer neen / dat wildenten niet doen / daer was men te trots  
en te groots toe/dat soude tegens zijns Meesters reputatie geweest/ en met zijn  
eygen deseynen niet wel ober een gekomen hebben/men achte niemants raet ?  
men hieltse booz suspect die hem waerschoude / men sachse lieber van achteren  
als van boozen; men wilde elcx hulp wel hebben/maer niemants dienst betalen/  
booz niemant waer een stupver ten besten / men ging oock lieber Jaghen en  
Vliegen/ en inde Comedien en zijn tijt verslijten met lang slapen/ speelen/ mu-  
zich te hoozen en de Dames te karresseren / als niet kennende onsen Staet /  
de nature van onse natie en zijn debitoir hier ten Hobe: het welke een seker per-  
soon/den Coning van Spagnien eens afbeelde hy de ghelijckenisse van een Kat ;  
daermen met schoone woorzen / veel soete en sachte strelinghen alles konde van  
krijgen watmen wilde/ ja selfs haer eyghen Jongen ; maer somense wat hert  
handelde/ datse terstont gram wiert/ crabde/van haer blies/ en wech bliuchte /  
sonder in een langhe wijle haer wederom te laten sien en handelen ; en seker  
t'was geen vzeemde ghelijckenisse : sulcx datmen daerom met waerheyt wel  
mach segghen / dat den Ambassadeur dooz alle tselbe d'oorzaeck is van al dat  
jammer en verdriet/ want hadde hy de Wrede intijts als gesept/ uytgewoocht/  
soo soudemen daer op terstont Wrieben afghebaerdicht en daer hy alle bozdere  
hostiliteyt verboden hebben nu wat danck hy daer booz / van zijn Heer en  
Meester den Coning van Portugal hebben sal / sal hy hier naer vernemen / ick  
wou altijt met hem daerin geen part noch deel hebben want ick sou vzesen dat  
mijn Bachups in Portugal komende sou vliegen vangen.

Sr. Groen. Maer Monsieur Blau benje niet geabuseert? ick hooz nochtans  
inden Hage dat hy gewelouch gespendeert heeft om vzienden te maken / en dat  
hy de Heeren van Hollant op hare vergaderinghe aldaer veel malen heeft gaen  
spzeken/en deselbe tot de Wrede soecken te disponeren: oock dat hy daerinne van  
tijt tot tijt wel gecontinueert soude hebben / hadden hem de Heeren van Leyden  
niet eens soo schandelijck bejeghent ; dewelcke h'er op soodanich versoek en  
aenspzaeck niet waerdich achtete hem van gelijcke met bloote hoofden gelijk  
hy

hy was/en gelijcke beleeftheit als hy gebryete/aen te hozen en 'tantwoozden /  
maer in plaetse van dien gaven sp hem / met horstendo comorderen veel spytte-  
ge en schampere woozden; hem oock niet als ober schouder uensende/ en sorden  
hem soo weder wech gelijck als een honts-jongen/sonder hem oock aen de deu-  
re van haer Hogement te ghelepden / waer dooz hy daer in sulcken onlust nam  
dat hy dat me Vrouwe Douagiere de Princesse van Orange niet alleen gingh  
klagen/maer oock van doen af dat heeft nagelaten. Voozts weet ick niet an-  
ders of hy heeft alrijt willich en bereypt gheweest om de Vrede te slupten / en  
't zijne daer toe gecontribueert.

Sr. Blau. Wat ick u heb gheseyt Sr. Groen dat is soo / en ghelooft my hy is  
soo karich int geene dat ick seg als de Dupbel int goet doen/ en betoont daer in  
dat hy een rechte Portugijs is / soo dat ghy wel meucht vertrouwen / dat hy  
noch niet eenen penninck gependert heeft/ om eenighe vrienden te maken/ of  
vooz eenich genoten dienst/ maer dat wil ick wel geloben/dat hy aen eenige wel  
schoone belofte gedaen heeft / maer oock dat hy die op zijn Portugijs sal be-  
taelen / met het vierde part van zijn belofte en voozts met complementen en  
beloften: en wat zijn deligentie van visiten belangt, daer inne ging het int eerste  
redelijck toe eer dat onse bloot met het volck wech was/ maer daer na / als ick  
geseyt heb/ liet hy dat oock heel na/ en dat onder pretext/van zijn guet onthael  
van die van Leyden, gelooft my 'tis anders niet als ick u geseyt hebbe.

Sr. Groen. Maer seker/kan men inden Haghe met gelt en goe woozden al-  
sulcke luyden binden in de Regieringe/die haer dienst tot nadeel of voozdeel vooz  
ghelt verhoopen / en daermen soo veel dooz kan uprechten? of mee te weegh  
brenghen?

Sr. Blau. Ja zijt daer van versekert / of ghelooft dat vryelijck/en dat konje  
oock lichtelijck daer upt afnemen/ datmen heeft ghesien / dat dooz 't bedryf van  
een persoon van Staet/de Heer Prins van Orange Hooger Memorie met het  
Leger van de Hooch Mogende Heeren Staten Generael/teghen den Coninck  
van Spagnien, te Velde heeft moeten gaen/en datmen de handelinghe van Vrede  
een gantsch Jaer genoechsaem heeft moeten postponeren / tegen de goede wille  
en intentie van haer Ed: Groot Mo: de Heeren Staten van Holland en West-  
Vriesslant; Item: oock daer upt / dat dooz het bedryf van een Man van Staet/  
vooz de somma van drie dussent guldens/dat groot en seer hoognoodich werck/  
dat tegen de Paven en Papisten/ober drie of vier Jaren hier te Lande in han-  
den wiert genomen/en ter saecke van 'twelcke soo veel excessibe groote moeyten  
en kosten waren gedaen/tot nu toe achter de banck is geraecht; Item oock daer  
upt/dat seker persoon vande Regeeringe / den Ambassadeur van Portugal on-  
langs dooz een vertroude Vrient liet aensseggen/ dat soo hy vijf dussent guldens  
daer aen wilde hangen en hem dadelijck geven / dat hy te weegh sou brenghen  
dat sekerere groote slaghe die vooz Portugal bereypt wiert ( denoterende daer mede  
de re-

de resolutie van de Brieven van Represalie ) soude ghebroken werden / te weten dat die resolutie geen effect sou nemen : Maer de Portugijs of en had geen gelt of en achte dat niet / vren geboortde niet dat een man soo veel soude konnen uptrechten in desen Staet / en daerom bleef dat na / en de Brieven van Represalie ginghen upt : wat dunct u mach dat mede niet op Rekeninghe van des Ambassadeurs quade negotiatie en wandeboort gestelt werden? Item oock daer upt / dat seker Staets persoon noch onlangs teghen seker Daep / op onse frontieren woonende / en die grootelijc beducht was dat hy wegh soude moeten / gheseyt heeft / soo dan gheschiet soo sal ich u wederom daer in bzenghen ; ende specialijck mede upt de proceduren vande Papen en Papisten soo vande Mycperpe vanden Bosch , Baroupe van Breda, Marquisaetschap van Bergen en andere Frontier plaetsen als van dese Nederlanden en derselver gheassocieerde Landen en Steden selfs / daer men Historijen van soude konnen beschrijven. Zijnde wel grootelijcks te beklagen / datmen eenige particuliere personen soo veel auctoriteyts toelaet / of datmen ghedoogt dat deselve / tot af-breuck / schade en schande beyde van den Staet des Lants en de Kercke Gods soo veel uptrechten : want daer upt niet alleen / d' inkruypinge van de Papisterije of d' Afgoderije meer en meer sal ontstaen maer oock eyndlijck deselve ellende en miserije daer Engelaent Yrlant en Schotlant dese laetste Jaren zijn in verballen.

St. Root. Nu dat obergeslagen : Ich en kan ebenwel den Ambassadeur van Portugal niet wijten / datter gheen Vrede tusschen ons en Portugal vooz desen is ghemaecht / maer wel de West-Indische Compagnie / of om eyghentlijck te spreken / de Bewinthebbers van dien / en dat daerom / dat sy / die de sozge vooz namentlijck vande Compagnie bevolen is / geen beter sozge daer vooz gedragen en deselve genouchsaem veracht en verstoten hebben / als haer die wiert aengeboden en gepresenteert / soo schoon als men soude mogen wenschen / maer neen / sy stopten haer ooren en sloten haer ooghen niet willende daer eens na luysteren noch omhijcken : en als de Regeeringe des Landts haer hadden onderrecht en daer toe bewogen / datmen soude sien met Portugal t'accozderen en vertoont dat dat best waer / so hebben sy soo onbillicke of schandelijcke eyfch ghedaen / dat het seheen dat syder me gechten / eyfchende onder andere de Bahia, met twee of drie hondert Tonnen Gouts / onmogelijcke dingen : daer na / siende haer onberstant / hebben sy haren eyfch wat vermindert / en eyndlijck met veel persuasien van de Hooge Regeeringe des Lants / heeftmen haer na langh verloop van tijdt / onder andere maer daer toe konnen bzenghen / dat Portugal en die van de Bahia tot vergoedinge van haer geleden schade / aen haer soudent gheben thien duysent lasten Supchers in de eerste thien Jaren / alle Jaren een duysent ; maer wat Angola aenging / dat Portugal daer van soude moeten af-stant doen / ghelijck oock van't Eplant van St. Thomee, en dat geheel aen haer cederen / ja selfs alle de plaetsen die de Portugesen daer naderhant soude mogen hebben inghevooren / beslaghen

en gefortificeert en deselve aen haer wederom overleveren/ mits dat sy ebenwel daer soude moghen komen Negotieren en van haer moederen en Swerten aen haer soodanige Tol betalen/ als d' Ingesetenen van dese Landen; een eytsch die den Ambassadeur docht soo onredelijck en onbillich te zijn als men soude konnen stellen/ en daeromme oock vooz Portugal niet aennemelijck: en de Contra presentatie van hem wiert by haer niet aenghenomen/ die nochtans/ na pders seggen/ billich en redelijck genoegh was: en als hier naer wert verhaelt de handelinghe daer op stil staende/ quam de tijdinge dat de Portugesen Angola wederom hadden ingenomen/ en daer mede wiert deselve genoeghsaem afgheboeken/ also hy vooz gaf dat hy nu andere oordee eerst moeste hebben: over sulchs 't was mijns oordeels haer schult dat de Orde eerst niet voozt en ging/ en daerom zijn sy oock d' oorzaeck mijns achtens van al 't Bloet dat sedert in Brasil ghestoet/ en van alle de schade die daer ghedaen is/ in somma van alle de totale verwoestinghe van gantsch Brasil, tot seer groote schade van de algemeene Commercie deser Landen/ insonderheyt van hare Participanten/ en tot groote koste van 't Land. En dat is 't oordeel dat ich daer van geef: wat dunct u daer van Sr. Geel?

Sr. Geel. Wat mijn aengaet/ ick wil gaerne bekennen/ dat mijn oordeel kleyn is/ en bykans stil staet in dese saecke: ebenwel dewijle dat je mijn geboelen oock gaerne sout willen weten/ so sal ich u die mede deplen/ onder verbeteringe nochtans van beter gheboelen: mijn oordeel dan is dat de hooghe Regeeringhe des Lands oorzaecke zijn/ van dat de Orde met Portugal over lange niet en is gestoten en voltrocken/ en dienvolgens dat sy schuldig is aen alle dat bloetvergieten/ al den jammer en ellende/ al de destructien/ plonderingen/ verderf/ kosten en schaden die in Brasil de laetste twee Jaren zijn gevallen/ gheschiet/ bedreven en geleden. Ende dat om redenen dat sy/ als zijnde de Hooghe Overighepdt des Lands (die de opperste sozge en toetsicht/ vande gemeene welbaert derselver/ en particulierlijck oock van de Oost en West-Indische Compagnien/ als medeleden van haer lichaem/ toekomt) behoozt hadde/ de aenstaende zwaarigheden in Brasil te gemoet te sien/ en die te prevenireren/ met de Compagnie van West-Indien aen te raden / ja te dwinghen tot het aennemen vande presentatie van Portugal, voozt vertreck vande leste Vloot met al het volck / daerse saghen dat Portugal eyghentlijck tot dien eynde die wel dede: want sy konden immer s so wel als de Portugesen dencken / dat by refus en non acceptatie van dien/ niet anders daer upt te verwachten stont / als de voozsepde gruwelijcke bloedstoztinge/ verwoestinghe/ jammer/ schade en onkosten / en dienvolghens mede de ruïne vande Compagnie. Sy konde oock daer upt wel afnemen/ dat de algemeene Commercie deser Landen/ daer door ghenoeghsaem verliesen soude / de Negotie vande Brasilsche Supcheren en andere Coopmanschappen die daer vallen/ tot merckelijcke schade vande Ingesetenen/ de Combopen des Landts/ gelijck oock mede dat daer upt alle Reringen en Schipbaerten van dien merckelijcke

helijcke verflappinghe souden ontmoeten / en eyndlijck / dat Sp/om alle 'tselbe wederom te rechen / lichtelijck in seer groote kosten en veel zwaerigheden souden verballen. 't'Is immers alle wachters haer debitoir / de haren trouwelijck te waer schouwen voort aenstaende quaet ; ghelijck oock alle Daders haer kinderen te bezyden / selfs tegens haer danck / voort 'ongheluck dat sp sien haer oerthooft te hangen ; gelijk oock alle Herders / haer Schapen voort den Wolff te bezyden / met haer t' hups te houden of yet anders teghen haer wil strjvende te doen doen / en dienvolgens ( seg ick ) had de Regeeringhe des Lants de Compagnie daer toe behooren gehouden te hebben / dat se / voort 'vertreckt vande groote Bloot / of noch wel een goeden tijdt daer na / dat den Ambassadeur noch soo eerlijcke presentatie dede / deselve had aenghenomen ; in alle gheballen daer na / als wanneer sp ten naeste by d'accoort waren / en alleen onder haer maer dese questie was / wie de Jurisdicte of possessie soude hebben en behouden van heel Angola en het Eylandt van St. Thome, ( vande Negotie en Commercie aldaer en was geen questie / want daer oer was men eenich dat die gemeen soude bliuen / dat het principaelste point was ) de Compagnie eyschende die geheel / en den Ambassadeur biedende de helft / doen hadde ( seg ick ) de Regeeringe des Lants daer tusschen bepde behooren ghekomen te hebben / en de partijen op d' een of d' andere manier vereenigt / dat haer licht om doen had geweest / en dienvolgens beslupt ick daer upt / dat by consequentie sp d'oorzaecke zijn van alle de boorzepde schade en jammer die sedert die tijdt in Brasil is voortgheballen / ende noch boorzhanden zijn / eben gelijk een Vader te wijten is het ongheluck dat zijn Soon of kind is oerghgekomen / om dat hy kennisse daer van hebbende / zijn Soon daer van niet bezyt heeft / soo met zijn goeden raet als Vaderlijcke auctoriteyt. En daer hebje nu mijn gheboelen daer van en geef mijn selben gaerne onder u betere geboelen gebangen / of die slupt of niet. Maer Iuffrou Geertruyt wat seggh Ie daer toe ? Laet ons u oordeel of goet duncken mede daer van hooren.

Iuffr. Geertruyt. De Waerdin : Mijn oordeel / dat kleyn ende gheringh is / boornamentlijck in dese saecke / wil ick D. L. gaerne mede deulen / dan die is foodanich dat ick geen van alle drie daer mede wil beschuldighen dat sp oorzaecke soude zijn / van dat de Vzede tusschen ons en Portugal niet en soude zijn ghemaeckt / en dien volghende mede van alle de misserijen en onheplen / die daer door zijn boorzgeballen begaen / gheleden en bedzeben so wel in Ons als Partugals Brasil : Maer dit seg ick daer op / dat onse / en Portugals en ons en haer Brazils souden daer van d'oorzaecke zijn / dat God de Heere door zijn Goddelijcke boorzienicheyt de Vzede heeft belet / weerhoudende de ghemoederen vande partijen en specialijck van alle die daer mede gemoept zijn gheweest / deselve meer en meer teggen malkanderen verbitterende / alle hinder palen tusschen bepde werpende / en haer Onderlinge questien van tijt tot tijt bergrotende / en dat om d' een door d' ander rechtveerdelijck oer hare groote zonden door d' Oorloghe te straffen

straffen. En dit is by God niet nieuws maer een out gebzupck / gelyck men dat met veel Exempelen en Schryftuur - plaatsen sonde konnen bewyfen en segghe daerom / wareu daer geen sonden daer waren geen plagen. Item. Als God het Lant wil straffen so beneempt hy de Overicheydt haer Wijsheyt. Mijn raet is daerom dat elck een hem selven dat wijt en toeschryft of zijne sonden / en daer uyt een goet booznemen schept / daer van af-stant te doen / sich te beteren en God te bidden / dat hy die plaghden van ons wil af-wenden / ende uyt die dupsternisse wederem een Nieu licht scheppen: De Bzede is immer een seghen Gods / daer hy wil om gebeden zijn / en die hy niet en geeft als op goede conditien: En dit is dat ick daer op weet te seggen.

Sr. Vrolijk. De Weert vanden Huyse wefende een af-ghedanckte Scheeps-Capiteyn en inde wandelinghe 't Ruych-Schaep genaemt, gelyck daer uyt-hangt. Hey Hey! Men Wijff raet: altyt komse met de Schryft boozt: altydt ist / dat's onse sonden schult / of warender geen sonden daer waren geen plagen / altyt hebbent de sonden ghedaen met haer: 't Is altyt / dat's groote sonde / daer sel jou God booz straffen en diergelycke / selfs als ick eens maer een Glaesse te veel dzinck / of eens bloeck sonder mienen / of wat stozdich spzeek / of mijn Mept boozden Dupbel wensch ist haer salich / of dat ick op een Sondag of Widdach uyt de Kerck blijf / en een verkeertje met een goet vziert leggh: Van 'tis gheen wonder / sp is oock een van de Amsterdamsche Kerck-loopsters / die van 'smorgens te vier uren alle Sondagh / eer de Dupbel zijn schoenen aen het / op staet / om na de Kerck te loopen / en daerse te vijf uren al na toe strijcht; somtijds na de Nieuwe / somtijts nae de Oulwe-Kerck; somtijds na de Zupder / somtijts na de Noorder somtijts na de Wester-Kerck booz de Koe-hoek heen / al na 'thaer int hooft komt / daerse nochtans hier een Kerck booz haer neus heeft gelyckje siet / ja sp is een van die Gat-Heplige / die op een Sondag selfs niet mogen sien wercken / en altydt dat berispen / dus achte niet / noch slater geen acht op wat sp seyt. Maer wilje eens mijn oordeel daer van hoorzen / ick selje die braef op zijn Watzoos geven: lustert maer toe. Ick seg dat de verbzupde Zeeuwen oorzaeck zijn dat de Bzede met Portugal ober lang niet ghemaecht is: want sp zijn altyt daer Dupbels tegen gheweest / niet tot boozdeel vande Compagnie / want daer dencken sp minst op / maer alleen om haer egen profijts wil / soo by haer Administracy als Godlose Capers / die sp daer mee veur hadden soo op de Portugiesen als andere / want daer leyt haer hert in begraven / ja so meenighe rechte Zeeu alsje op suyt soo meenighe Capers sulje daer in binden / sulcx dat de Zeusche Sierluy / met kracht en geweld en Hondert Dupsent practijcken belet hebben / dat het Schip ghenamt d' West-Indische Compagnie van ober lang niet binnen is / maer noch bupten moet blijven / in dupent perijckel van alle dach met Man en Mups te vergaen / en noch en kreunen sp haer daer ober niet / ja niet met offse geen part daer in hadden.

En

En so meendeuse met het **Schip** De Vereenigde Nederlanden oock om te spzin-  
gen om deselve reden/ maer wat deden de **Hollandische** en voornamentlyck de  
**Amsterdamsche** **Stuurman**: **S.** te haer daer lustich regen/ en hebbende kennis  
van 't gat en goet ghesicht / resolbeerde het **Schip** met **Gods** hulp binnen te  
bzingen/ en gingen selfs een of twee by 't Roer staen / en een deel by de **Foche-**  
**Mast** / by de schoten/ in de **Barssen** / int staende **Want** / een by de **Wlag** / twee  
drie by het **Lootlijn** / en boort overal daert van noode was / en lieten elck een  
praeten en segen warse wilden / en voornamentlyck de **Zeeuwen** en de die van  
**Wrecht** / die niet gewelt als **Jonge-Duyvels** daer teghen waren / en sulck  
sochten te beletten / en pasten maer wel op / en settenter op in **Gods** naem / sonder  
de gront eens te raken / hoe stijf dat het waepde / en hoe hol water datter ging  
en waren wy de eerste oock die binnen quamen van de heele **Dloot**. Dat sien-  
de het **Schip** **Hoogduytsch-Lant**, het **Schip** **Sweden** en 't **Schip** de **Spaensche-**  
**Nederlanden** met het **Jacht** **De Landt-Gravin** van **Hessen**, vier **Schepen** die  
oock langh upt geweest waren en heel schaloos en hol siecken / die volgden ons  
hoort na en quamen oock binnen / en souden de twee groote **Schepen** **Vranckrick**  
en **Spaegniën** met ons mede dien dach binnen gheraecht hebben / haddense haer  
**Hollantsche** **Stuur-luy** aen boort gehouden / maer die hadde **Fransche** **Stuurman** /  
upt enkel af-gunst / dat hy haer de eer niet wou geben / weer wech ghesonden /  
en **Godt** weet wanneer datse noch binnen sullen komen / ick hoor datse weer  
t **Zeewaert** in zijn / wel mijn **Heeren** wat dunckt jou daer van ?

**Sr. Blau.** **Heer** waert **Jp** hehelt by wat groff / maer eben wel ick verstaeye  
wel / en sel jou oordeel by d'ander seiten / elck het zijn geboelen / en elck mach  
't zijne daer upt nemen ; **Maer** **luffr.** **Geertruyt** jou **Wijfs** oordeel daer heb ick  
niet tegen / en beken met haer gaerne dat **God** d'opper oorsaech daer van is /  
als die alles na zijn wonderlijcke **Wijshheit** rechtbeerdelijck regeert en stiert / ja  
selfs alle **Oorzogen** en **Ellenden** den selven dooz de gantsche **Werelt** / maer wy  
spreeken hier van de onder oorzaecken / of werckende oorzaecken / of d' **Instru-**  
**mentele** oorzaecken / die **God** ghebruycht tot uptboeringhe van zijn **Raedt** / en  
bupten haer kennis. **Maer** **Sr. Groen** laet ons u oordeel oock daer op eens  
hooren. **Jp** bent een man van goet oordeel / die oock veel ghehoort en ghe-  
sien hebt en veel gelesen.

**Sr. Groen.** **Mijn** **Heeren** ick wou dat je my dat niet en bzaeghde / want ick  
sout met niemant van jou allen houwen / en van een ander geboelen zijn / dat ick  
mijn hert daer in sou uptspreeken : en dat en derf ick niet doen / upt brees of ick  
belicht d'een of d'ander van u of u **Vrienden** daer me sou mogen quaet maken  
en haer af-gunst teghen my verwecken / en wat leydt my daer aen / daerom 'tis  
beter gezwegen / als met spreeken byanden te maken / daerom ick bid u er u seert  
my en laet ons van wat anders praten.

**Sr. Blau.** **Neen** **Sr. Groen** je moet jou oordeel mee daer op geben / ick verse-  
ker.

ker jou datje daer me niet verbeuren sult / 'tis maer u oobij's of oordeel datte  
geeft/na pou verstant / ghy wilt dat vooz geen Euangelij verkoopen? Nu segh  
op dan.

Sr. Groen. Ja wel: alst dan wesen moet/so sal ick dat dan ooc doen/en segh  
ick/dat niemant daer d'oozsaeck van is/als de quade Kegeeringe bande Com-  
pagnie in't generael / de Bewinthebbers misflagh en onderstant ontrent de  
handelinghe met den Ambassadeur van Portugal daer niet eens onder gerekent/  
als zijnde deselve dooz de Goddelijcke voozsieninghe tot een straf in haer ghe-  
wozcht ) en soude ick die nu gaen vertellen en van stuch tot stuch verjalen/ soo  
soude ick mozgen ochtent noch niet gedaen hebben: wie is die oock niet bekent?  
over al weet men daer van te spreken: deselve is soo grof datse stincht vooz  
God en alle eerlijcke luden/haer onderlinge oneenigheyt / en haetsoeckentheyt  
en voozts haer Moozderijen/Dieberijen/ Ongerechtigheden / Tyrannijen/ be-  
dziegerijen/ lasteringen/ overlasten/ en veel andere dierghelijcke sonden/zijn sos  
veel en groot dat het eynd daer van wegh is: en dienbolgende segh ick / dat de-  
selve d'oozsaecke is dat de Vrede tot noch toe met Portugal niet en is ghemaecht  
als die/als een Segen en goetgunstigheyt Gods/niet waerdigh zijnde: en dien-  
volgens/dat sy oock d'oozsaeck is van al dat onheyl / Jammer en verdriet/dat  
sedert dese twee leste Jaren in Brasil is voozgeballen/tot een exempel of spieghel  
vooz alle Kegeenten/dat sy haer Kegeeringe in de vzeese Gods met alle gherech-  
tigheyt en beschepdenheyt/na zijn wil / Gheboden en Insettinghen/ met vooz-  
plantinge van zijn waerheyt/onderdrukinge van alle valsche Godsdienst/Af-  
goderijē en Superstitie sien aen te leggen/ en God pberigh dagelijchs te bidden  
om zijnen Heerlijghen Geest en Segen. En dat is in't korte mijn verstant en  
oordeel in die saeck. En laet ons daer me dat propooft staken/en een yder by sijn  
goetduncken laten/ en van de Vrede tusschen ons en de Compagnie van West-  
Indien wederom spreken/die God en den Mensch behaeght: en vzaegh ick u/  
waerom wert die onderhandelinghe aen beyde zijden niet weder herbat / en de  
Vrede gemaecht? voldoet my eens daer in/want d'Oozloge dient haer alle bep-  
de niet/ta is haer op't alderhoogste schadelijck.

Sr. Blau. Dat sel ick iou wel seggen: daer zijn sedert de leste handelinghe /  
datse ten naesten by eenich waren / vjif groote en zware beletselen of hinderpa-  
ren in de wech ghekomen/ die van seer groote speculatie en consideratie zijn/ en  
daerom tijt vannonde hebben om ten beyde zijde rijpelijck daer op te dencken en  
te delibereren / en dat is d'oozsaeck dat geen van beyde die handelinghe herbat  
of vordert/ en dien bolgende datmen de Vrede niet en sluyt: twee bande welcke  
hebben sy veroozsaecht en twee vop en de vjifde is by accident daer by gheko-  
men: te weten het innemen van Angola / het oprechten van haer Portugal-  
sche Compagnie / de Zeeusche Caperie/ het branden van de Capitanie bande  
Bahia, en hi: staen van ons volck nu lest in Brasil.

Sr. Root.



S. Root. Ich wenschte datse alle bijf nagebleven waren / maer dat komt  
van lang dzalen / en vind ick dat deur gaens dat het se'be seer schadelijck is /  
in alle Handelingen van Dzedde en Houwelijcken / want den Dupbel soecht altijt  
daer tusschen te komen / die te beletten of op die Ackerz zijn Zaet te saepen.  
En goet Crempel vooz alle Potentaten datse geen occasie versumpen of vooz  
by laten gaen.

Sr. Groen. Seghme toch eens / wat speculatiën vallender by de Portuge-  
sen opt in-nemen van Angola? En in wat maniere is dat een beletsel van de  
Dzedde?

Sr. Blau. Datse daer deur nu weder Meester zijn / of in handen gekregen heb-  
ben / haer genoegsaem verlozen en van ons afgenomen Handel vande Swar-  
ten aldaer vallende: daer haer soo veel is aengelegen als aen eenigen Handel die  
wy hebben / en dienbolghens dewelcke sy niet missen konnen / en daerom oock  
niet willen: te meer om dat sy daer mede Castilien en onse West-Indische  
Compagnie, ghelijck als in haer gewelt hebben / of soodanich dat die haer niet  
missen konnen / in't Regart van haer Slaven of Swarten / tot de Cultue-  
re van haer Landen in West-Indien gheleghen / upt consideratie van  
'twelcke sy de Onder-handelinge soecken te delapieren / om ondertusschen d'sel-  
ve plaets te Fortificeren en te Provideren / op avontuur of wy d'selbe op d'eer-  
ste Nieuwe-Handelinge wederom wilde hebben / en op haer wepgeringhe die  
met ghewelt weder wilde innemen.

Sr. Groen. Wel wat Speculatiën vallen op't oprichten van de Portugael-  
sche Compagnie? in wat maniere is dat een beletsel van de Dzedde?

Sr. Blau. Sy meynen daer deur sekerlijck alle nootduyft van Immunitie /  
Volck / Dibzes en Coopmanschap / upt Portugal na Brasil te konnen en sullen  
senden / so tot verskeringe van haer Plaetsen aldaer als tot stijbinghe van de  
Rebellen en afbreuck van ons of de West-Indische Compagnie / en weder-  
om van daer alle haer Supcheren en andere Brasilsche Waren weder sekerlijck  
in Portugal te krijgen / sonder van onse Capers of de Castiliaenen genomen  
of gheslagen te worden: En delapieren daerom de Nieuwe-Handelinge / om  
datse eerst dat stuck willen vast setten / int werck stellen en de proef daer van ne-  
men / om te sijn daer na te konnen staen op't gene sy int hooft hebben en ons  
meenen vooz te leggen / op de eerste Handelinge van Dzedde.

Sr. Geel. Wel wat dunckje van dat werck? sullen sy veertich Gallioenen  
konnen uptrusten alse voozgeben?

Sr. Blau. Om soo veel Gallioenen upt te rucken / daer behooren veel Ja-  
ren toe: En die sullen ten minsten kosten veertich tonnen Gouts; en kan ick  
niet sien waerse het Volck sullen krijghen om die te mannen al hadden sy al de  
Schepen: want daer toe ten minsten thien duysent Man van doen zijn: Voozts  
kan ick mede niet sien dat de Brasilschen Handel / al hadden sy die gheheel en  
ongescheent

ongescheent alleen soodanige kosten konnen dzaghen : en kan ich ver-  
looven dat sulcx eenich effect sal nemen : Maer dit wel / datse twintigh of der-  
tigh goede Engelsche en Nederlantse Schepen sullen sien te krijgen elck van  
vier-en-twintigh stucken / met een deel Engels / Neerlants / en Oosters Boots-  
volck daer by / daerse haer goederen / Soldaten en Immunitie na Brasil sullen  
senden / en dat in Vlooten van vijftien ofte sestien / en dat den Coning by elke  
Vloot vijf of ses Gallioenen daer by sal doen op zijn koste : ende dit is haer doe-  
nelijck. 't Is oock te gelooven dat sy dooz dat middel tot haer voornemen sul-  
len komen / sonder dat wy of de Zeeusche Kapers die Vloten sullen konnen ne-  
men / of slaen. Van den tijdt sal 't best seggen.

Sr. Root. Maer segme doch zens / wat speculatiën vallen by de Portugesen  
op 't leste slaen van ons volck in Brasil ? en wat hinderpael is dat van de Bredde ?

Sr. Blau. Daer upt besluypen sy / datse nu volkomen Meester van 't platte  
Landt van ons Brasil zijn en sullen blijven so lang sy willen : als haer vooz beter  
Soldaten houdende om dat te bewaren en te defenderen / als d'onse om haer dat  
weder af te nemen of daer upt te lagen : en werden sy dienvolgens te meer daer  
dooz in haer desseyn gesterckt : en trineren daerom de handeling om dat sy eerst  
gaerne de Rebellen van alle nontduft souden voorszien / en haer Forten en Gar-  
nisoenen in Brasil verstercken / op avonture / dat de Heeren Staten Generael  
van desen Staet / haer nieuwe versoek op de nieuwe handelinghe niet kon-  
nende toestaen / nieuwe forse na Brasil souden / om haer aen te tasten / en sy desel-  
ve soude konnen resisteren : en is upt dese leste en oock d'eerste ongheluckige res-  
contre grootelijckis te presumeeren / dat alle d'andere van deselve natuer sullen  
zijn : en ben daerom van gheboelen dattet best waer dat wy maer alleen onse  
plaetsen daer wel beset hielden / en andere Procedures by der handt namen / om  
het onse daer mede met gemak wederom te krijgen / ghelijck ich hier na noch  
sal aentwijfen.

Sr. Geel. Wel wat speculatiën vallen by ons op de Kaperij ? ende wat hin-  
derpael is dat van de Bredde ?

Sr. Blau. Men heeft die by de Hooge Regeeringe des Lants toegestaen en  
geconsenteert op 't schoon voozbrengen en aengheben van die van Zeelandt en  
haer fabozijten / datmen Portugal daer dooz soude dwinghen tot het faciliteren  
vande begonnen handelinghe / en het toestaen van het versoek van de Compa-  
gnie / aengaende Angola, St. Thome, de ghe-epsche Weesten en eenighe andere  
Poincten meer ; siende dat haer Ambassadeur van zijn ghesustineerde niet en  
wilde wijcken / ende om daer deur de bozdere quade desseynen vande Portuge-  
sen mede te breken / die men voorszeker hielt datse vooz hadden tot nadeel van de  
West-Indische Compagnie / of haer versoek. Maer inder daer wast de Zee-  
wen om wat anders te doen / te weten / om onder dat pretext haer eyghen parti-  
culiere proffijt en te be-dogen / en dat de scho-lijcke / schandelijcke / ongodde-  
lijcke

Christelijke practijcke de Dieverij en Roovinge haer even nae-  
sten middelen/en tot groote verachtering bande Vrede het Portugal/ en conse-  
quentelijck het redzes bande West-Indische Compagnie: want in cas soo sp  
welbaren en groote proffijten doen/ soo is niet daer aen te twijffelen of sp sullent  
dooz haer creaturen dan oock wel weten te besteken/ dat de Vrede achterweghe  
sal blijven / met den Ambassadeur al te harde Conditien booz te schrijven / die  
Portugal nimmermeer sal aennemen / om alsoo haer particulier proffijt / booz  
de welbaert bande Compagnie te bebozderen: en soo het qualijck uptvalt / soo  
sal Portugal de Compagnie soo bzeemde Conditien boozlegghen die de Regee-  
ringe van 't Landt niet sal willen aennemen / tot achterdeel bande Vrede. Ten  
minsten wert de onderhandelinghe soo lange geschozt tot datmen hier van eenige  
effect of upthomste siet aen d'een of d'ander zijde.

Sr. Groen. Segghen eens woxt in Zeelant soo sterck op de Kaep ghereet  
als men hier seyt?

Sr. Geel. Ja: heel dapper / ja niemant woxt daer byna booz een eerlijck  
man ghehouden/ of moet daer weynich of veel in participeren/ ja 'tis de Hoof-  
Peering daer gewozden: en zijnder alreede veel schoone Schepen upt/ en wo-  
zender noch alle dagen andere toe gerust / en dat al op die frape / rechtbaerdige/  
noodige en godsalige Peeringe/ soo sp dat noemen.

Sr. Blau. Wel ick booz toe of geck was / en bid u segt mijn eens / ist waer  
datmen seyt/ dat de Magistraet van Middelborch selfs eenighe Schepen op de  
Caep equipeert? of datse Mede-Reders of participanten met anderen daer  
in zijn?

Sr. Geel. O Ja dat's seker / en sp meucht dat byz gelooben/ ia datse wel de  
Princepaelste Reders of Participanten daer in zijn van heel Zeelant.

Sr. Blau. O God vergeten en foepelijcke daet! noyt booz desen by ons ghe-  
hoozt noch gesien: Seker sp mogen niet goet recht by dat Dupbels gebzoetsel  
de Tyrannen van Engelant gestelt werden / en met die te samen met goet sat-  
soen Schantblecken bande Gerefozmeerde Religie of der Refozmatie genaemt  
werden: En waer dooz de selve noch grooten afbzeuck sal lyden en veel smaets  
en spijs moeten uptstaen / en veel Vpanden sal krijgen: wel wat kan den Dup-  
bel al doen! als hem God de Heere dat toelaet / en haer in een verkeerde zin  
obergeeft: schrickelijcke en jammerijcke exempelen / en datmen sulx siet onder  
die die de booznaemste Pilaren bande Refozmatie willen zijn. Maer segme  
eens hoe komt de Magistraet van Middelborgh daer toe / datse sulcken mis-  
flach doet?

Sr. Geel. Dat sel ick u wel seggen: De Weef-Kamer aldaer heeft op haer  
goedtbinden ontrent byf Connen Gouts van haer Weef-Kinderen gelden aen  
de West-Indische Compagnie op Interest gedaen/ die genouchsaem verlozen  
zijn / dooz den verballen Staat der selver: en sal ja die penningen met d' Inte-  
resten

resten van dien/nootsaeruelijck moeten op brengen of vergoeden: alsoo de Keure van de Stat geen penningen ter Weef-Kamer gelicht mogen werden als onder suffisante kanten: en om die penninghen nu ergens wederom upt te binden buyten bezwaering van de Stad t/ soo heeft sy dat booz het beste middel geoordeelt: Alsoo men 'tboozlede Jaer gesien heeft/ dat de Capers extraordinaris wel gebaren hebben: en hoe dat haer nu gelucken sal/ salmen sien.

Sr. Blau: Wel ick wil haer wel verskeren / dat sy van d'een quaet in noch ergher sullen vallen / datse met haer rederpe niet vanghen maer met de Kous weer t' hups sullen komen / ende dien volgens datse al haer upt genomen penningen ten achteren sullen baren: en dat konse oock wel daer upt afnemen / dat aen d'een zijde al de Supcher Molens in de Babia verbzant zijn / waer dooz geen van daer konnen geladen werden/ en aen d'ander zijde dat Portugal nu booztaen al haer goederen na Brasil en al haer Supcheren van daer na Portugal met groote stercke Vloten sal senden en laten komen: Van 'tschaet haer niet. Ick gunt haer oock wel/ en alle andere Capers. Sy zijn oock niet beter waert. O Edel Amsterdam! O Edele Regeringhe aldaer! die een Vpant zijt van sulck ongodlijck en oneerlijck werck. Zijt verskert / dat God Almachtich u daerom sal segenen / en Zeelant ter contrairie oochschijnelijck en hantastelijck straffen en bedzoeben: Siet dat met patientie wat aen: Met recht machmen de Zeeuwen by de Supcher Vliegen vergelijcken: en sy zijnt oock selfs / die gelijck als droncken daer van en dol daer op/ alijt daer om aen / by/op en in Swermen en sitten/ daermense niet van weeren kan als met breede Schoenlappen/ en sulcke slagen daer me/ datse daer van/ daer by blijven leggen: want ick hooz dat dese Kapereij haer hert soo beseten heeft/ datmen heel Zeelandt deur byna nergens anders van hoozt spreken als van deselve: ghelijck men eertijds van de Culpaen dede/ en dat Jong en Out/ Wepsens en Knechten/ Rijck en Arm daer in keet/ tot de Bedelaers toe/ datmen inde Kerck onder 't Doozlesen Vrouwen en Mannen en Jongers daer van hoozt kouten: dat als men onder de Predicatie hoozt schieten / datmen dan al 't Volck haer Hoofden stiet samen steecken (o wat een schoone debotie! o wat een Chzistelijcke Vergadering!) d'een den andere vraghende offe niet weten of konnen giffen wat dat beduyt? en offer wel een Prijs op sou mogen komen? elck een daer op oock sijn oogen na de Kerckdeuren slaende/ om te sien of niet pemandt van buyten d'een of d'ander boombzoot komit epsehen van een Rijcke Prijs / en dat niet siende datter veel soo bedzeest werden/ datter niet veel aen en scheelt of sy beschijten haer van angst en vrees dat haer een Kous t' hups komt / en dat daerom oock de Predikant sijn Predicatie en Gebed moet verhozten / om haer met fatsoen upt de Kerck te helpen/ als hebbende de leus daer van mede al wech / of sy souden hem daer alleen laten staen / soo begeerich zijnde om het rechte finael daer van te weten: is dat so?

Sr. Geel

Sr. Geel. Sr. Blau dat ickje daer van sou vertellen al watter omgaet ick heb tot morgen Middach wel werck/ maer ick bid u segh ons wat speculacien vallen by ons opt afbzanden van de Capitanpe van de Wagia? en wat hinderpael is dat vande Brede?

Sr. Blau. Dat wy daer by sien en aen Portugal toonen / dat wy oock alsoo haer Capitanpe van Rio de Genero konnen af-bzanden en dien volgens t'ene-mael haer Brasil ruineren en bederben/ soo datse geen nut noch profijt daer van konnenrecken / soo wel als sy d'onfen. Doch volcht wederom daer upt dat Portugal nu de thien dupsent Kisten Supckers niet sal willen geben / die by de handelinge booz desen al vast waren gestelt: en dat ten regarde van de voorsede af-bzandinge ende het nemen van soo veel Schepen/ dat ongelijck beel meer empozteert/dat de handelinge alleen sal retarderen: behalben dat de drie andere hinderpalen/die daer noch meer by zijn gekomen / als het slaen van ons volck by de Portugesen/het oprichten van haer Compagnie in Portugal, en het equiperen van soo veel Capers hier te Lande teghen haer / dat mede sullen doen. Want wie kan den Ambassadent daerin ongelijck geben/dat hy eenige Maenden tijt begeert / om zijn Heer en Meester alle gelegentheyt daer van te schryben? en op alle 'tselbe naerder ordze te verwachten? oock op dat deselve in soo zwaer en wichtighe saecken/het addys van zijn drie Staten des Lants daer op mach hoozen. Heefme zijn excuse booz dese geapprobeert dat hy niet konde inde handelinge booztgaen booz't innemen van Angola, sonder naerder last te hebben / waeromme soudemen hem zijn booznoemde versoek oock mede niet toestaen?

Sr. Root. Maer segh ons nu mer een wat heeft Portugal met het selve booz? of wat is haer intentie in alle dese hare proceduren? oock waer toe terderen d'onse?

Sr. Blau. Dat kanje licht begripen: Portugal soecht daer booz ons Nederlandts Brasil wederom te krijghen / ende dat sels by Contract met de Heeren Staten en de Compagnie booz een klepnicheyt ende wy soecken booz onse proceduren haer te dwingen om ons Angola wederom te geben/en alleen heel te laten behouden / ghelijck oock het Eplant van St. Thomee, mitsgaders te betalen de tien dupsent Kisten Supckers en te fourneren degeepsch te beesten. Daer upt nu een pder lichtelijck wel kan afnemen / dat den tijt moet afgewacht werden/om te sien het effect van pders boozgenomen proceduren/alsoo pertyen bepde op hoop leven dat de zijne sullen ghelucken en pzevaleren. En kan ick upt alle d'omstandigheden van deselve proceduren / soo by d'een als d'andere boozghenomen/als volbracht/niet anders sien/of Portugaels sullen d'onse overwegen/of int kortze gheseyt/ dat Portugal haer Brasilien in spijt van al de Zeeusche Capers ter Zee met haer Vlooten sal konnen assisteren/ ghelijck oock onse Rebellien / sulcx dat die ghestadig Meester sullen bli ven van 'tyle 2 Lant van onse

onze Capitanijen/ende zees ick noch dit daer by dat al branden wy de Capita-  
nije van Rio Genero of/ en datse niet een Kist Supcher/ uyt Brasil kregen/  
dat sijt daer ons sal soeraen te verdueren: dienvolgens sien ick dese zwaarigheyt  
hoor ons/ dat Portugals speculatiën op alle hare en onse Proceduren soodanich  
sullen zijn / dat sy resolveren sal met ons in geen vordere handelinghe te treden/  
ten sy dat wy haer de resterende plaetsen van ons Brasil hoor een redelichheyt  
willen verkoopen / en datmen bebinden sal/ dat sy ten hooghsten niet meer als  
thien duysent Kisten Supchers/ in thien Jaeren te leveren/ alle Jaeren een duys-  
sent/ sal willen geven: en als men't aen onser zijde wel overlegt/ soo sal ons noch  
best zijn dat accoozt aen te gaen hoe eer hoe liever/ en dat om van de groote koste  
ontslagen te werden/ van soo veel volcks en Schepen vruchteloos daer t'onder-  
houden.

Sr. Vrolijk. De Dupbel op haer hert ! met dese Schelmen/ die Verraders  
die eerloose bedriegers/ die Godbergeten Fielen/ die Honden/ en halve Joden/  
sulck een accoozt te maken? dat sel ick inder eeuwigheyt niet lijdē: De Com-  
pagnie van West-Indien soo te laten vergaen / die ons soo veel dienst ghedaen  
heeft/ dat soude tot boven inden Hemel schreyen: dat soude den toorn Gods van  
daer ober onsen heelen Staet halen en zwaer opbreken: Hoe soude de Heeren  
Staten dat tegen de Compagnie/ alle hare andere Onderdanen en buptenflants  
tegen een pegelijck konnen verantwoorden? Hebben die niet/ in't oprechten van  
deselbe Compagnie beloofst/ die te maintineren tegen alle Keysers/ Koninghen/  
Republiquen/ Vorsten/ Natien en Volckeren/ wie het soude moghen zijn? ende  
by alle handelingen en Contracten met deselbe; souden sy daer by niet haer eer  
en Reputatie so bupten als binnens Lands/ geweldigh te kort doen? en een eeu-  
wighe blame op haer hals halen? datse niet machtigh waren tegen die Hontsbot-  
ten de Portugesen haer Onderdanen te beschermen? of een deel Portugese  
Canaille en Slaven/ die tegen haer gerebelleert zijn/ te dwingen? soep wat eeu-  
wighe schande soude dat zijn? hoe souden sy al dat zware suchten van so veel we-  
duwen en weesen/ die daer by verkozt souden werden/ so d'een Oor in en d'ander  
Oor uyt laten gaen? sonder haer daer ober eens t'ontsetten? wat souden dan  
hoortaan alle haer beloften en Contracten met haer Ingesetenen te achten zijn?  
seker niet een stont: souden sy soo oberhoort byruen onse Nederlantse Collo-  
nie in Brasil? die desen Staet en haer Ingesetenen Jaerlijcks meer als thien  
Millioenen waerdigh is? souden sy soo licht opschieten een bande beste ghele-  
gentheden ter werelt om met duysenden van haer verarmde Ingesetenen te be-  
nificeren / en daer de kost te doen winnen? souden sy soo kleyn achten en alwil-  
lens verwaerloosen de beste ghelegentheyt bande werelt/ om de Gereformeerde  
Relgie in Brasiliën onder die arme blinde Heydenen te planten? weten sy wel  
dat d'Ingesetenen van dese Landen daer by soude verliezen meer dan dertigh  
Millioenen: daarom moet wy die mal e praet/ 'thangt noch en sluyt/ en  
'tmach daerom vock so

Sr. Blau.

Sr. Blaau. Wel Sr. Vrolick hoe/ treck jy jou dat soo an / hoe haerje dus daer-  
om? t'zijn immers maer discourses/gissingen en boozen/ en daer meughelijck  
niet eens van vermaent noch op gedacht sal worden, en geballe elck heeft  
zijn opinie/ en is dat soo mijn gheboelen en advijs / en ick geef dat nochtans om  
een beter. Ondertusschen seght my hoe wou jy't aen zeggen, dat het beter was  
booz de Compagnie en d'Ingesetenen van dese Landen?

Sr. Vrolick. Ick wou datse mijn weert Capiteyn woude maken/ op een van  
haer beste Schepen/ en dan Commissie geben om eensloegs daer me na Lisbon  
te gaen/ en den Coning te vraghen of hy aen de Compagnie haer plaetsen van  
Brasil met Angola wederom wou geben of niet/ en so hy dat wepgerde/ hem den  
Ozlog aen te seggen; ick sou dat met sulck een couragie en licht hert doen/ als  
de Boeren de kinderen maken/ en mijn hant daer niet eens om verdragen.

Sr. Groen. Wel: sou dat daer mee ghenoech zijn / en de Compagnie haer  
Landt weer hebben? En hy wepgerde dat / souden wy so stracks met hem in  
Ozlogh treen? weetje wel wat daer al aen vast is? en waer toe die onkosten?  
is hier niet zijn Ambassadeur / diemen daer ober kan aenspreken? en dat vrag-  
gen? kan men hem niet al seggen en vraghen wat men den Coning wil vraghen  
en segghen? en ick bid jou wat Ozlogh souden wy teghen hem aennemen?  
Ist niet beter datmen eerst siet of den Ambassadeur noch ghenegen is met ons  
t'accozderen? en so ja datmen daer ober met hem dadelijck in handeling treet?  
en de Dzedde sluyt alst pet by komt? Mogelijck soecht hy niet lievers: want hy  
kan immers oock wel dencken dat een goet accoozt booz zijn Heer best is.

Sr. Vrolick. Maer wat heetje Dzedde sluyten alst pet by komt?

Sr. Groen. Als hy ons wil wederom doen geben alle onse verlozen plaetsen  
en Landen van ons Nederlands Brasil.

Sr. Vrolick. Wel wat seghje vande thien duysent Kisten Snyckers / daer-  
men booz desen ober geaccozdeert was/ dat hy mede geben soude?

Sr. Groen. Daer in sal hy mijns achtens zwaarighepdt maechen/ om die nu  
toe te staen/ en dat soecken t'excuseren / met het af-vranden van de Capitanije  
van de Bahia en het nemen van soo veel Portugesche Schepen; en soude ick  
daerom van advijs zijn/ dat men dien epsch veranderde in een epsch van Slaben  
van Angola, en daer bozen bedongh waert moghelijck soo veel Slaben vrp van  
alle Tollen/ daer aen Boozt van onse Schepen / te leveren in thien Jaren/ alle  
Jaer een duysent: om die te ghebruycken in ons Nederlands Brasil; daerse de  
Compagnie wel vijftich Tonnen Gouts by verhoopinge / en wel drie of vier  
mael soo veel fullen woert zijn/ als men die ghebruyckt als ick wel weet / en hier  
niet en wil seggen.

Sr. Vrolick. Wel wat seghje boozts van Angola en St. Thomee?

Sr. Groen. Ick oordeel/ dat hy aldien hy daer vast op blijft staen/ dat hy de  
Jurisdicte van bepde die Plac'sen wil behorden / mits dat der Handel eben-  
wel

wel aldaer ons en de Portugesen gemeen sal blijven; doch dat wy Angola geen meer Slaven sullen hebben / als vooz ons Nederlands-Brasil, dat wy dat soo behoortet accorderen sonder omsien 'tsp dat hy de tien duysent Slaven vooz de Supheren wil geben of niet.

Vrolick. Als dan daer mede de princepaelste differenten bebedicht waren / soo beken ick dattet best was soo te accorderen: 't Is een goet out spreekwoort / Men kan niet altijd sijn wil hebben, De Handelinghe sou anders moghelijck weerom achter blijven / Men moet toetasten alst tijdt is: en ghelijck daer nu weer de sesste hinderpael in de weegh is gecomen / namentlijck / het inmenen oock 't Fort op St. Thomee, soo mochter noch grooter komen die ons alle hoop be-  
nain van Accoozt.

Sr. Blau. Maer hoe woujet dan voozts stellen / om de Compagnie wederom op de bien te helpen?

Sr. Groen. Dan most den Staet van't Landt de Compagnie alle haer schulden af-nemen / en daer van haer Obligatie passeren / af te lossen alst haer geliefde / en Jaerlijcks den Interest daer van betalen tegens vier ten hondert / ingaende een Jaer / na de volkomen Restitatie van al het Nederlands-Brasil, mitsgaders de bebedinge vande Rebellen aldaer.

Sr. Vrolick. Wat Dupbel! dat's een zwaer point: hoe raecht dat Italf ober den Dam? daer dient wel een lustige nieuwe domme-krach toe.

Sr. Groen. Ja Sr. Vrolick, dat beken ick wel me / maer dat moet soo zijn: daer moet het Landt aen / of 'tis maer al wint watmen doet: wilmen de Compagnie helpen / men moet het ter degen doen / of men moet het laten: en als men dat stuck al by de keers besiet / soo salmen bevinden / dat het Landt dat behoort te doen: en om hier daer ober veel woorden te maken / dunckt my onnodigh te zijn / elck een weet dat wel; en 't Landt sal dat by d'oprechtinge vande Compagnie wel rupm weer genieten / behalven dat de algemeene welbaert deser Landen / die daer in vooz een princepael deel bestaet / sulcks oock berepcht: zijnde de Brasilsche handel / als die na behooren sal zijn ghesozmeert / en ghelijckmen wel kan / eens soo goet als d'Oost-Indische.

Sr. Vrolick. Maer wat raet tot de besettinghe van de Forten en stercke Plaetsen / soo in Brasil, als op de Kusten van Africa in Nieu-Neerlant en elders?

Sr. Groen. 't Lant most dat oock tot haren last nemen / en dat besozgen: datse met twee duysent vijf hondert Man of dize duysent wel sal konnen doen; en mach het soo veel Volcks te minder hier in't Lant houden: welberstaende de eerste ses Jaren; daer na sal de Compagnie daer selfs wel middel toe hebben / als upt mijn volghende redenen ghenouch is af te nemen.

Sr. Vrolick. Dat's oock al een zwaer point: ick vrees dattet daer oock me haperen sal.

Sr. Groen. Niemenda' e Sr. Vrolick, ick ocht dat van klepne consideratie te zijn /



te zijn/om redenen als gheseyt / en 'tmoet oock wesen / want anders kan't niet gaen/sal de Compagnie recht geholpen werden.

Sr. Vrolick. Maer segmen eens hoe wiljet stellen met al de Bewinthebbers? d'onkosten van dien zijn groot / soudie daer ... k al eenige veranderinge in willen maken?

Sr. Groen. Wel degelick : altemael moetmen die suspenderen of van haer dienst bedancken / ghelijck oock al haer Boeckhouders / Cassiers / Rekenmeesters en andere Dienaers die sy hebben.

Sr. Vrolick. Hoe die noble Basen/die gauwe Maets/die goede Patriotten/ soo te cassen? en om ront upt te spreken soo een boet in haer gat te geven? of te dancken? dat sieter seker slecht upt/ abous eens gedroncken op't welbaren van de Compagnie/maer bedenckje wel daer op / want 'tis een ghewichtigh point/en 'tsel daer dapper op aen komen / en mijn dunct ick hoor de Zeeuwen al schreeuwen.

Sr. Groen. A mop ( en den Romer met Wijn ontfangen hebbende, seyde tegen Sr. Root) a vous Heer op deselve conditie alst my ghebracht is) ende (die uytghedroncken, weder in doen lichencken en overghelevert hebbende seyde) Ja Sr. Vrolick, dat moet zijn/en daer heb ick my al langh op bedacht ; ja ick seggh / dat dat soo nodigh is als Peper inde Penssen / en soo wel sal komen als Water en Supcher inde Karemelck ; en keunje dat nou niet batten/ hier na selje dat noch wel doen/en dat oock prijsen : Wat heeft het Landt met haer te doen? als sy op haer kosten de Compagnie sal moeten weer op de bien helpen? wat Patient isser/die niet na zijn Doctors raet moet leveren? of wat Schipper die noot lijt/niet naer zijn Lossen? En zijn oock als dan haer Pack-Hupsen onnodigh / alsje bzeder hoorzen sult/en sullen al t'samen wel mogen aen andere verhuyst werden.

Sr. Vrolick. Wel hoe salmen't dan maechen met al de Hoge Raden/Raden van Justitie en alle andere Officieren in Brasil? die souden immers al t'samen gecontinueert werden/niet?

Sr. Groen. O neen/maer oock altemael ghecasseert / alle die Officieren zijn oock t'eenemael onnodigh/en die onkosten te vergeefs/behalven datse dooz haer oneenighepdt confusie in de Regeringe brengen.

Sr. Vrolick. Wel: wilje't dan daer Bouwen int wilt laten lopen? en laten elck doen wat hy wil? ick kan niet begrijpen hoeje't in't sin hebt / want daer moet immers een Directie en Regeringe zijn/en oock Boeck-Houders/soo wel in Brasil als hier te Lande.

Sr. Groen. Dat weet ick oock wel.

Sr. Vrolick. Wel hoe wiljet dan daer me stellen?

Sr. Groen. Dat sel ick jou wel seggen : 'tMaer te wenschen / dat de Heeren Staten Generael utwe E. C. Magistraet van Amsterdam daer toe Committeerden/en dat sy dat wilde aen nemen.   
Maer de Compagnie soe secker

secker geholpen als by <sup>de</sup> <sup>ver</sup> <sup>sitten</sup>. <sup>t</sup>Maer oock meer als billich/soo int Re-  
garr dat sp'tmeeste daer <sup>de</sup> <sup>moet</sup> en sal contribueren/en dat haer Inghesetenen  
wel stijf de twee-derde part daer by zijn geinter esseert/als ment recht gingh exa-  
mineren/als ten aenstien/ <sup>in</sup> <sup>mandt</sup> te na ghesproken; dat sp' de abielse van alle  
daer toe is/ende de alderbeste gelegentheydt daer toe heeft/ als hebbende in haer  
Stadt de alderkloechste en wijsste Coop-luyden van de heele Werelt / van welc-  
kers goede en heylsamen Advijzen sp' haer alle dagen kan laten dienen.

Deselbe (seegh ick onpartydigh gesproken) behoortmen de heele <sup>Stad</sup> <sup>en</sup>  
Regeringe immers booz d'eerste thien Jaren op te dragen: Maer gheconside-  
reert dat aen d'een zijde die van Zeelandt upt enckele nijt/en aen d'ander zijde de  
Bewinthebbers om haer eygen proffijt/daer Dupvels tegen sullen zijn/ so segh  
ick dat de Directie en Regeringe booz de eerste thien jaren / by de Heeren Sta-  
ten Generael of eenige upt de Jaren daer toe gecommitteert/moet blijven / ende  
dat die / onder coorrectie in alle Zee-steden de Magistraet der selber dienen te  
Committeren en t'authoziseren/om van tijdt tot tijt hare Resolutie te execute-  
ren het welcke dan bupten koste bande Compagnie kan geschieden.

In alle Zee-steden is maer noodigh daer Camers zijn / datter een Boeck-  
houder gestelt wert / om de actien die dagelijchs verkocht werden op en af te  
Schrijven, en Acte daer van te passeren/deselve kan oock Gecommitteert wer-  
den/tot den ontfangh van d'uptgaende en inkomende Lysente/Irem om de De-  
pesches van alle d'uptgaende en inkomende Goederen te passeren/ en boozts al-  
le andere Brieven en Acten noodigh zijnde : en soo hy dat niet alleen kan doen/  
soo mach hy noch een knecht of twee tot hulp nemen : en dese kosten moeten  
gedaen werden tot laste bande Compagnie/daerinne datmen al mede moet me-  
nageren naer gelegentheydt van saken. Hier neffens konnen nu upt de respec-  
tive Magistraten een/twee of drie Personen Gecommitteert werden/om t'ge-  
ne bozder dagelijchs van node sal zijn te delibereren / waer aen elck een sich sal  
mogen addzesseren/die sulcx van node sal hebben : die dan of dagelijchs een upz  
of twee/of weeckelijck twee of drie mael konnen vergaderen/ na dat het nodigh  
sal zijn: en souden sp' dat upt liefde moeten doen / of altydt bupten koste bande  
Compagnie : maer haer bode of Kamer-Dienaer/ moet mede de Compagnie  
betalen : elck Magistraet soud oock daer toe een bequame plaetse op haer koste  
moeten versorgen : geen bozdere Packhupsen heeft de Compagnie van nooden/  
overmits dat in't Schepen en lossen der goederen na en van Brasil eben deselve  
boet ghehouden moet werden / als die van d'andere Koopluyden na en van alle  
andere Landen : dat is dat elck een zijn goedt upt zijn Hups of Packhups aen  
Boozt sal mogen senden van t'Schip dat na Brasil gaet/en wederom zijn Supt-  
heren en andere waren/die hem van daer werden gesonden/upt dat Schip doen  
lossen en regeln. <sup>hi</sup> <sup>t'</sup> <sup>hups</sup> <sup>hy</sup> <sup>iger</sup> dat van daer komt / behoudelijck alleen dat  
deselve by de Gecommitteerten <sup>van</sup> <sup>de</sup> boozsz Heeren Directeurs behoortlick  
worden

worden ghesitueret. Welcke Visiteurs mede tot koste bande Compagnie dienen betaelt te werden/ten ware datmen de respectibele hersers van v' Admiralliteyten daer toe Committeerde.

Ende mogen insonderheyt d'uytgaende goederen na Brasil niet veel meer bezwaert werden/als die na andere Landen gaen/sulck dat alle bozdere recognitie dienen afgeschafft te werden : en dat om de Negotie en Traffique op Brasil daer dooz te doen wackeren/en de Populatie en culture te bozderen/die op het hoogste dat bereyscht.

Wat dien opnde sal oock hoognoodigh zijn/dat elck een die wil/ sal vermogen/uyt andere Landen alsulcke goederen/(doch met Schepen hier te Lande t'huyjs hoozende) van daer na Brasil senden ofte bzenghen als hem goet sal duncken/ en dat hy daer van maer in Brasil van inkomste soo veel meer sal betalen / als hier bedraeght des Lands inkomende en weder uytgaende Tijfenten/ en meer niet/ en dat al mede om reden boozschzebe.

Wengaende de Supcheren en andere Brasilsche Waren/ daer van en behoort men/van uytgaen daer te Lande en inkomste hier te Lande/om ghelycke redenen/niet meer te geben als een kleynigheyt/ te weten/ maer ses gulden van elke Kist Blancos/ drie gulden van elke Kist Mascobados / en twee gulden van elke Kist Daneelen/en van alle d'andere goederen naer advenant.

Wat de Regeeringe in Brasil belanght / daer toe is booz eerst maer een Man van doen/van ghesondt oordeel / goede experientie/ een eerlijck en bzoorn leven/ zijnde de Gereformeerde Religie toegedaen/en een goet Patriot : aen dewelcke booz de eerste thien Jaren al het Bewint of al de Directie daer bevolen wert ; deselve sal hem van tijd tot tijd konnen laten dienen van't adbijs en den goeden Raed/van d'outste en verstandigste persoonen aldaer/buyten koste bande Compagnie / en behoort die oock met een kleyn tractement sich te laten contenteren : daer hy zijn eenige wepnige persoonen meer van noode/als een Ontfanger Generael/Fiscael/Commissaris bande Monstering / oock een bande Magazynen en 't Geschut/eenige Boeckhouders/en noch wepnig andere:en mijns oordeels soude de Gouverneur oock daer inne dapper konnen menageren / daer ick nu hter niet van spreken wil : hy moste oock gheauthoziseert zijn / om van tijdt tot tijdt alsulcke provisionele Ordonnantien daer te moghen maecken/ als hem tot dienste bande Lande/Populatie/Culture ende vermeerderinge bande Negotie doch met adbijs van de beste en verstandighste aldaer/noodigh sal duncken.

Den handel bande Swerten moet de Compagnie / om seer ghewichtige redenen/alleen behouden.

Doozts ist noodigh dat elck een van dese Landen by sal staen/ t'hy met eygen of gehuerde Schepen/of die op vracht derwaerts gaen/ zijne goederen uyt dese Landen naer Brasil te senden/en wederom van daer herwaerts te laten komen : welverstaende dat deselve wel int heengaan/in Franckrijck, Engellant, Spagnien,

Ylant

Yrlandt, de Eylanden van Canarien, en Madera, vermoghen sullen aen te loopen en daer eenige goederen te nemen/maer gheenints in't wederkeeren/om eenige Brasilsche goederen te lossen.

In Brasil en dienen in geenderley manieren zware lasten op d'inkomende en uytgaende goederen gheset te werden / ja na mijn adbijs niet meer als hier te Lande / uytgenomen op de goederen die van andere Landen daer werden ghebracht/als ich heb gesept/ die alleen soo veel meer van inkomsten daer behoorden te geben als hier d'inkomende en uytgaende Lijfente bedraecht.

Sr. Geel. Noch kan ich al niet sien waer de proffijten van daer sullen vromen/daer het redzes van den verballen Staet vande Compagnie nochtans eengelijck in bestaet.

Sr. Groen. Ja: maer ghy en hebt my noch niet uytgehoort: tot dien eynde sal van noode zijn / dat de Participanten op nieuws wederom soo veel Capitaels fournieren / als tot de Negotie van Guinea van noode is / dat ich gisse op twintigh of vier-en-twintigh Tonnen Gouts: en op datse moghen verseeckert zijn dat die penningen nergens anders toe gheemploeyt sullen werden/als tot de voorszeyde Negotie/soo dienen by haerlyuden/eyghen en bysondere Directeurs daer toe Becommitteert te werden; dewelcke haer verbinden sullen/niet eenen stupper daer van/noch vande proffijten van dien / anders te besteden of uyt te heeren als volgens haer instructie.

Ende om de Participanten daer toe willich te maken/sal van noode zijn/dat by de voorszeyde Directeurs/alle Jaeren precijs van dat nieu Capitael/ den Interest betaelt wert tegens vijftien hondert: waer deur van gebeuren sal / dat veel andere personen/voorz de Participanten die sulcx ongelegen komt / daer toe de penningen sullen presenteren te fournieren: sulcx dat dese bylage een saecke is/daer de Participanten int minste geen zwaarigheyt in hebben te maken.

De voorszeyde Directeurs sullen gehouden zijn / volgens haer instructie/ uyt de gedane proffijten voorsz eerst te betalen de gheseyde Interest/ daer naer aen deselve Participanten de resterende proffijten: en op datmen die mede soude mogen sufficiant maken om Jaerlijcx d'Interesse van't groot Capitael te betalen/ soo kanmen d'inkomste vande uytgaende en inkomende goederen daer mede by leggen/gelijck oock alle andere proffijten: en rekent nu de proffijten van Guinea op ses Tonnen Gouts/die van Nieu-Neerlandt en de Caribische Eylanden op een Tonne Goudts / d'uytgaende en inkomende Lijfente hier te Lande en in Brasil op drie Tonnen Gouts Jaerlijchs / maeckende te samen thien Tonnen Gouts Jaerlijcx: ich vraghe nu of daer uyt niet d'Interesse van het nieu en ont Capitael/ en andere ghenoeemde kleyne onkosten sullen konnen ghebonden werden? en of daer deur niet voorsz eerst de verballen staet vande Compagnie weder opgerecht sal zijn? en dienvolghens derselver Accien op prijs van haer Capitael sullen loopen?

Hier

Sr. Geel. Hier uyt kan ick nu wel soo veel sien gelyckijc seght : maer gheensints niet hoe die Actien op twee of drie Capitalen in twee tijdt soude konnen loopen.

Sr. Groen. Ick sta u dat toe : maer ick bzaege u / als men konde maken dat de Compagnie boden de gheuoemde proffijten / Hier uyt Brasil noch twee of driemaal soo veel meer trock / kanje dan wel sien dat haer Actien consequentelijck mede op twee of drie Capitalen sullen loopen ?

Sr. Geel. Ja : wie soude dat niet konnen sien ? een kint sou dat sien : maer in alle de goeder trouwe datmen de Compagnies proffijten in Brasil so hoogh soude konnen bzingen ? en noch soo klepne belastinge daer op alles stellen ? dat geen belastinge mach genoemt werden.

Sr. Groen. Ja en noch hoogher : welberstaende in thien Jaren.

Sr. Geel. Maer soo wilje dan de Supcheren aldaer in 't Landt geweldig bezwaren / en groote lasten d' Ingesetenen opleggen / van Accijsen als andersins.

Sr. Groen. Neen seker : niet meer lasten als ick u heb genoemt / ja moghelijck geen met ailen / om de Negotie / Populatie en Culture daer door met gheuwelt te abanceren.

Sr. Geel. Ick en kan my niet versinnen hoeje dat dan stellen wilt / ick bidje seghme dat.

Sr. Groen. D. I. sult my dat ten besten houden / dat ick dat niet en doe dat hou ick noch secreet.

Sr. Geel. Wel : wat 's dat gesept ? hoe soumen 't dan weten ? of in 't werck konnen stellen ? of konnen gelooven watje seght ?

Sr. Groen. Euentwel ben ick niet van sin u dat soo te openbaren : en ick hebber mijn reden toe : hier naer selje dat noch wel hoozen.

Sr. Geel. Ick achte dat het niet vast en gaet en datje 't daerom laet.

Sr. Groen. En ick weet dat het al vast gaet : en bzaegh u of door so een open brijen en onbelasten handel op ons Nederlants Brasil, niet in thien Jaren tijds ober de hondert en vijftigh Supcher-Molens met haer Partidos aldaer sullen opgerecht werden ? en offer in die tijdt dan niet wel vijftigh duysent Menschen hier uyt het Landt en uyt Engelandt en andere Landen daer heen sullen gaen woonen ? ja oock niet meest alle d' Inwoonders van de Caribische Eylanden ? alsoo sy daer beter gelegenthept sullen hebben om Toeback, Wolle, Suycker, Indigo, en andere Bzuchten te winnen als daer : ick bzaegh u oock offer dan veel Soldaten van doen sullen zijn / tot besettinge van de Forsten / en verskeringhe van 't Landt / tegen de Rebellige Portugesen ?

Sr. Geel. Spreecht klaer uyt so kanmeje verstaen watje seggen wilt en dan sal ick u oock antwoorden.

Sr. Groen. Dat sal ick wel laten : 't Is oock noch veel te bzaegh : maer hou dat soo seker als den dach.

Sr. Geel. Wel souje wel selfs na Brasil willen gaen / en dat altemael so in't werck stellen? en effect: uren? want met seggen ist niet te doen / en oock niet genoegh.

Sr. Groen. Ja ick laet op ghebreck van een belet / en dat alleen upt liefde / om de Compagnie weer te been te helpen : en d'eer daer van te hebben.

Sr. Vrolick. Dat's nu wel / als de Vzede met Portugal gestoten wort / en dat wy soo ons verlozen plaetsen in Brasil wederom krijghen : maer wat raet daer toe / soomen geen Vzede maecht? 'tsp dat Portugal niet anders wil handelen als om ons die af te kooppen / of dat wy geheel Angola St. Thome met de tien dupsent Kisten Supckers willen hebben / en dat sy daer niet aen en willen / wat dunckje isser dan noch wel raet toe?

Sr. Groen. Ja eventwel wasser noch raet toe / om de Compagnie aen haer verlozen plaetsen van Brasil en daer mee alleen wederom op de been te helpen.

Sr. Vrolick. Wel : weet je dan ander raet daer toe / als met Portugal in Oorlogh te treden? en met een Leger van twaelf dupsent Man op nieu naer Brasil te gaen? en 'theele Landt daer mee in te nemen?

Sr. Groen. O Ja.

Sr. Vrolick. Wel laet ons die eens hoorzen / ick ben belust daer toe.

Sr. Groen. Dat is noch te vzoegh daer van te spzecken ; wy sullen dat uytsetten totter tijdt datmen weet datter geen appaentie en is / om by accoozt met Portugal ons Nederlandts Brasil weerom te krijgen / en den vzyen handel op Angola, soo veel daer toe van noode is.

Sr. Vrolick. Maer wat meenje sal den Coning van Portugal nou noch wel met de Heeren Staten willen handelen? en aen haer de verlozen plaetsen restitueren?

Sr. Groen. Ick gheloof ja en oock seer gaerne booz alsnoch : hebbende nu wederom gekregen Angola en St. Thome, welke twee plaetsen hy en heel Portugal altydt ghesustineert hebben dat haer met onrecht waren afghenomen / en waer ober soo quaet bloedt tusschen haer en de Compagnie was gegroept / jaemen mach wel segghen / dat dat d'oorzaeck is gheweest van al dat onheyl dat in Brasil is boozgeballen : dan ick vzeese oock dat Portugal niet meer daer by sal willen geben / als alleen den vzyen handel in Angola boozt Nederlands Brasil alleen : en soo wy langh willen wachten / dat wy daer naer daer toe niet en sullen konnen geraken.

Sr. Vrolick. Maer genomen den Ambassadeur wort gebzaeght of hy noch gesint is te handelen / en hy seydt al weer dat hy naerder last eerst hebben moet van zijn Koning / wat raet dan?

Sr. Groen. Men kan hem dat niet qualijck afnemen / maer eventwel so soude ick goet binden / dat de Heeren Staten resolbeerden, alsnu te vrede te zijn met de restitutie van de verlozen plaetsen in Brasil, en de vzye Commercie in Angola  
en

en St. Thome alleen sonder meer/ of datmen alles sal moeten stellen alst was ten tijde dat Don Iohan de vierde, met gemeen consent van Portugalsche Koningrijck van Portugal tot Coning wiert verklaert en gekroont / en daer op met hem een eeuwighe Wrede te sluyten/ en dat hy daer op des Konings ronde verklaringshe met ja of neen in den tijdt van ses maenden soude moeten aen haer overleveren.

Sr. Vrolick. Hem noch soo veel tijdt te geben?

Sr. Groen. Ja: dat kan anders niet zijn/die tijdt heeft hy daer toe van doen.

Sr. Vrolick. Wel in Gods naem dan / als't de Heeren Staten oock so verstaen: wat de Heeren wijfen dat moetmen prijsen, 'tgelt my maer de Wagenhuer Ick hebber geen gebzeck by.

Sr. Groen. Messieurs mijn tijdt is verloopen ick moet gaen / jy blijft noch hier acht ick/ Adieu.

Sr. Vrolick. Adieu Sr. Groen. Maer Sr. Blau. jy blijft hier immers doeje niet?

Sr. Blau. Lustje een Verkeertje soo blijf ick.

Sr. Vrolick. O Ja: hier je Darchen geeft ons het Verkeer bozt.

Sr. Geel. Adieu Messieurs ick ga met Sr. Groen.

Sr. Root. En ick blijf noch wat hier ick moet dit spul wat aensien / al-hoe-wel dat ick't niet en ken.

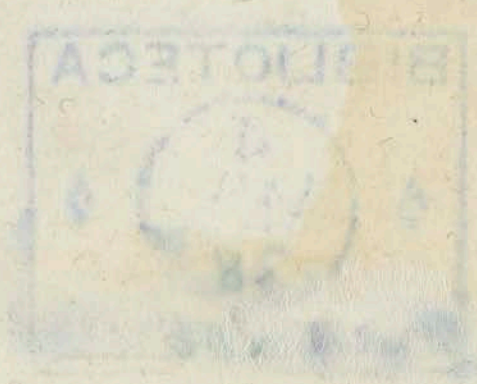
Sr. Vrolick. Kanje noch niet Verkeeren? o liebe salige Man / hoe raechje dan noch deur de werelt.

E Y N D E.



Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

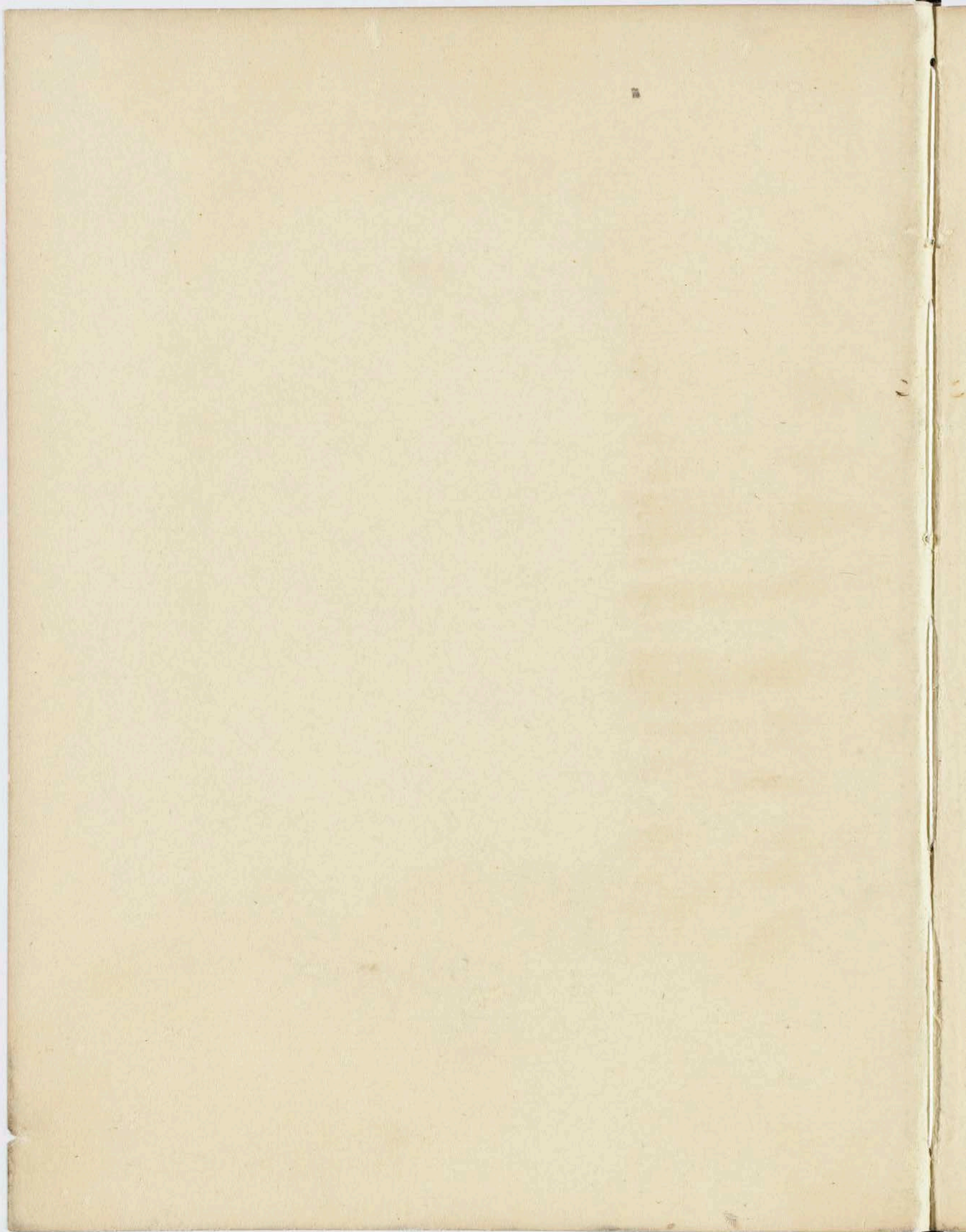
B Y N D E



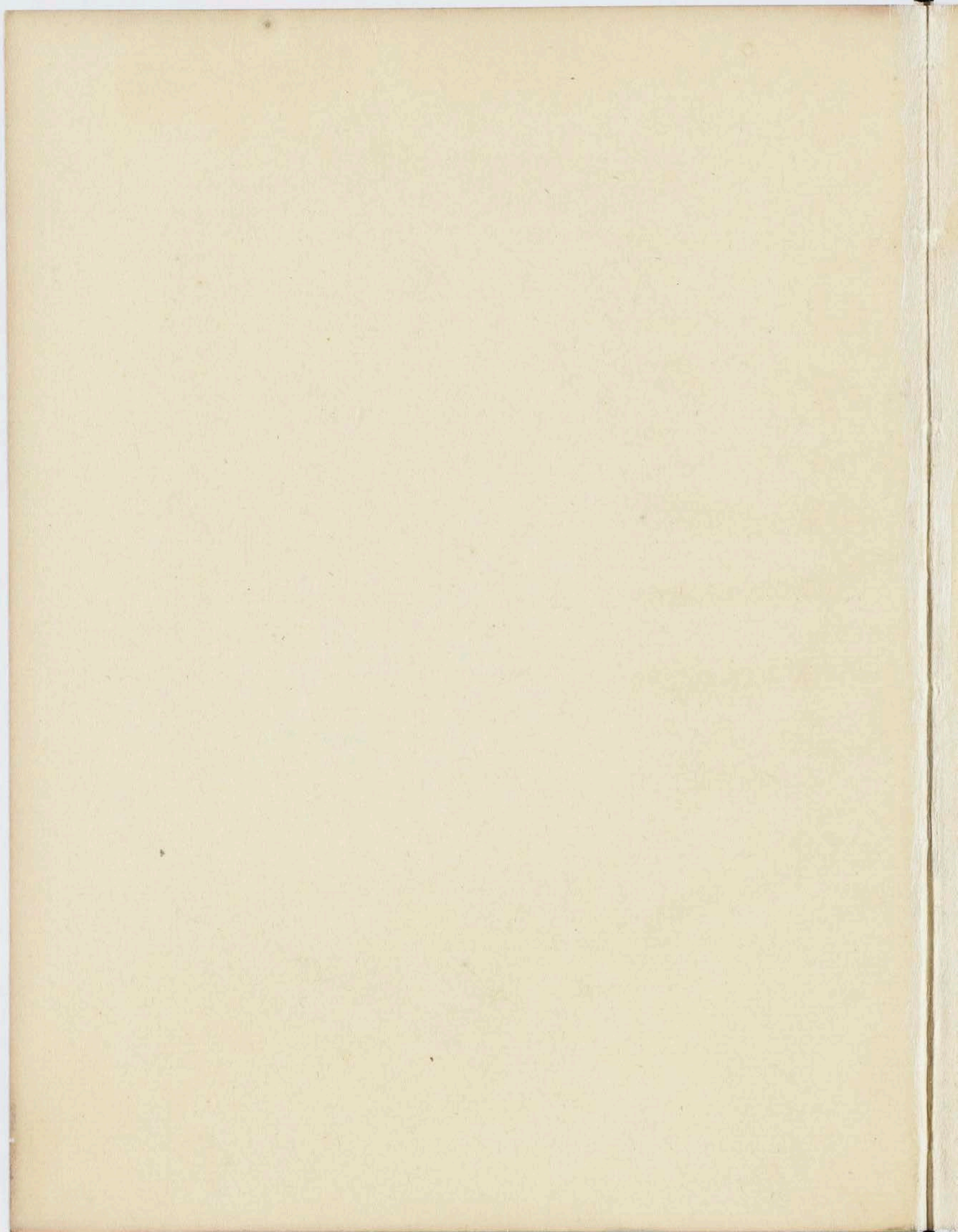
6. val. 508



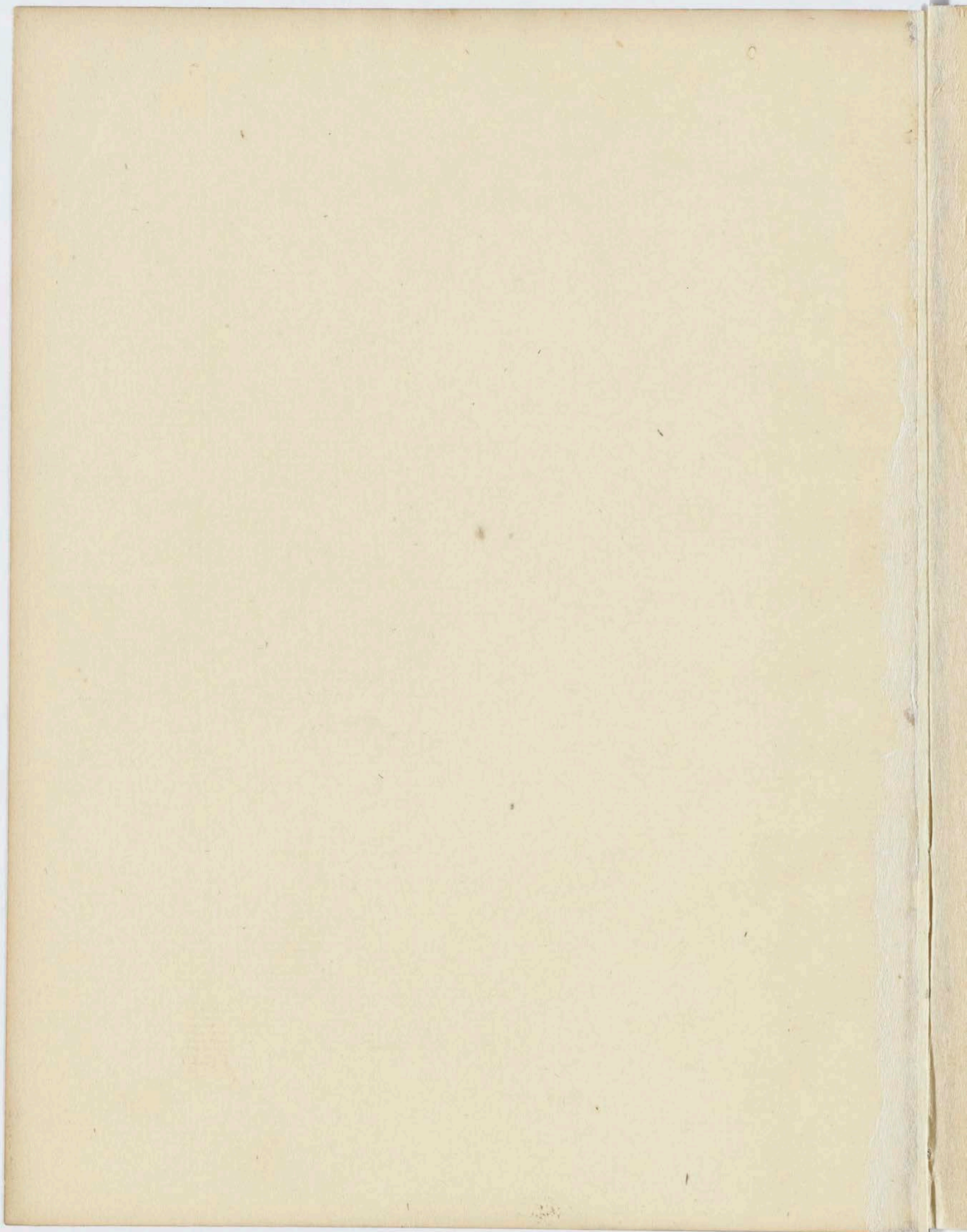












L4

C

12

K

